

Γ. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

1. Αναμόρφωση βιομηχανικών περιοχών στο εσωτερικό της πόλης. Το παράδειγμα του Περιστερίου

Συνεργασία (1988) στο ερευνητικό πρόγραμμα του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ, με επιστημονική υπεύθυνη την καθηγήτρια Ε. Παναγιωτάτου, ως τελειόφοιτος του Τμήματος Αρχιτεκτόνων. Η συμμετοχή μου εντοπίστηκε κυρίως στη σύνταξη και επιμέλεια σχεδίων και χαρτών.

2. Μελέτη ίδρυσης τριτοβάθμιου εκπαιδευτικού Ιδρύματος στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

Συνεργασία (1989) στο ερευνητικό πρόγραμμα του Ινστιτούτου Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πάντειου Πανεπιστημίου Αθηνών με επιστημονικό υπεύθυνο τον καθηγητή Ν. Κόνσολα. Το πρόγραμμα συντάχθηκε κατ' ανάθεση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Η συμμετοχή μου αφορούσε την επιμέλεια των σχεδίων και χαρτών του ερευνητικού προγράμματος.

3. Εκκλησίες της Ελλάδος μετά την Άλωση στη Σκόπελο

Συνεργασία στο ευρύ ερευνητικό πρόγραμμα του Σπουδαστηρίου Ιστορίας Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ, με επιστημονικό υπεύθυνο τον καθηγητή Χ. Μπούρα. Συμμετείχα σε ομάδα εργασίας η οποία αποτύπωσε και σχεδίασε το σύνολο σχεδόν των εκκλησιών της εξεταζόμενης περιόδου του οικισμού της Σκοπέλου. Στα πλαίσια και για τις ανάγκες αυτής της εργασίας συμμετείχα το 1986 ως μέλος (με υπεύθυνο τον αρχιτέκτονα Σ. Μαμαλούκο) και το 1987 ως υπεύθυνος ομάδας σπουδαστών που μετέβη στη Σκόπελο και αποτύπωσε τα μνημεία.

4. Πολεοδομική έρευνα και προγραμματισμός αναβάθμισης του Εμπορικού Τριγώνου του κέντρου της Αθήνας

Το ερευνητικό αυτό πρόγραμμα εκπονήθηκε για λογαριασμό και με χρηματοδότηση του **Δήμου Αθηναίων**, κατά το διάστημα μεταξύ των ετών **1989** και **1991**, από το Σπουδατήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ, με επιστημονικό υπεύθυνο τον καθηγητή Α. Αρβαβαντινό και μέλη της ερευνητικής ομάδας τους: Γ. Μιχαήλ, Α. Ρεμούνδου – Τριανταφύλλη, Γ. Τσουδερό, Γ. Πανέτσο, Γ. Γιαννακούρου, Μ. Δανδουλάκη, Φ. Δήμου – Κουτρομπά, Δ. Κηλαϊδήτη και Α. Πολυχρονοπούλου.

Η συμμετοχή μου στο ερευνητικό αυτό πρόγραμμα εντοπίστηκε κυρίως στη συλλογή στοιχείων υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής, καθώς και στις αναλύσεις τομέων, φαι-

νομένων και προβλημάτων. Πιο συγκεκριμένα συνέβαλα στην **απογραφή των πολεοδομικών χαρακτηριστικών της περιοχής του Εμπορικού Τριγώνου**, καθώς και στη **χαρτογραφική απόδοσή τους**, κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ Μαρτίου και Σεπτεμβρίου **1989**, οπότε και διέκοψα την συνεργασία μου για να ξεκινήσω μεταπτυχιακές σπουδές στο Μόναχο. Το παραπάνω υλικό τροφοδότησε τα κεφάλαια 6 «Οι δραστηριότητες στο χώρο» και 7 «Ο οικιστικός και ο αρχιτεκτονικός πλούτος», της σχετικής δημοσίευσης του ερευνητικού προγράμματος (ΤΕΕ, 1996) (βλ. κεφ. Δ, σημείο 2).

Ειδικότερα το κεφάλαιο έξι παρουσιάζει τα στοιχεία που προέκυψαν από την λεπτομερή απογραφή των χρήσεων γης στα ισόγεια και στους ορόφους των κτιρίων, η οποία κάλυψε το σύνολο της επιφάνειας του Εμπορικού Τριγώνου, ενώ στο έβδομο κεφάλαιο του βιβλίου εκτίθενται τα αποτελέσματα της λεπτομερούς απογραφής των διαφόρων λοιπών χαρακτηριστικών του οικιστικού πλούτου της περιοχής μελέτης, όπως μεταξύ άλλων των υψών και της κατάστασης των κτιρίων.

5. Rahmenplan einer Großstadt unter Berücksichtigung einer geplanten Großveranstaltung – Das Beispiel «Wien - Weltausstellung 1995» (Σχεδιασμός μιας μεγαλούπολης υπό το πρίσμα μιας προγραμματισμένης μεγάλης διοργάνωσης – Η περίπτωση «Βιέννη - διεθνής έκθεση 1995»)

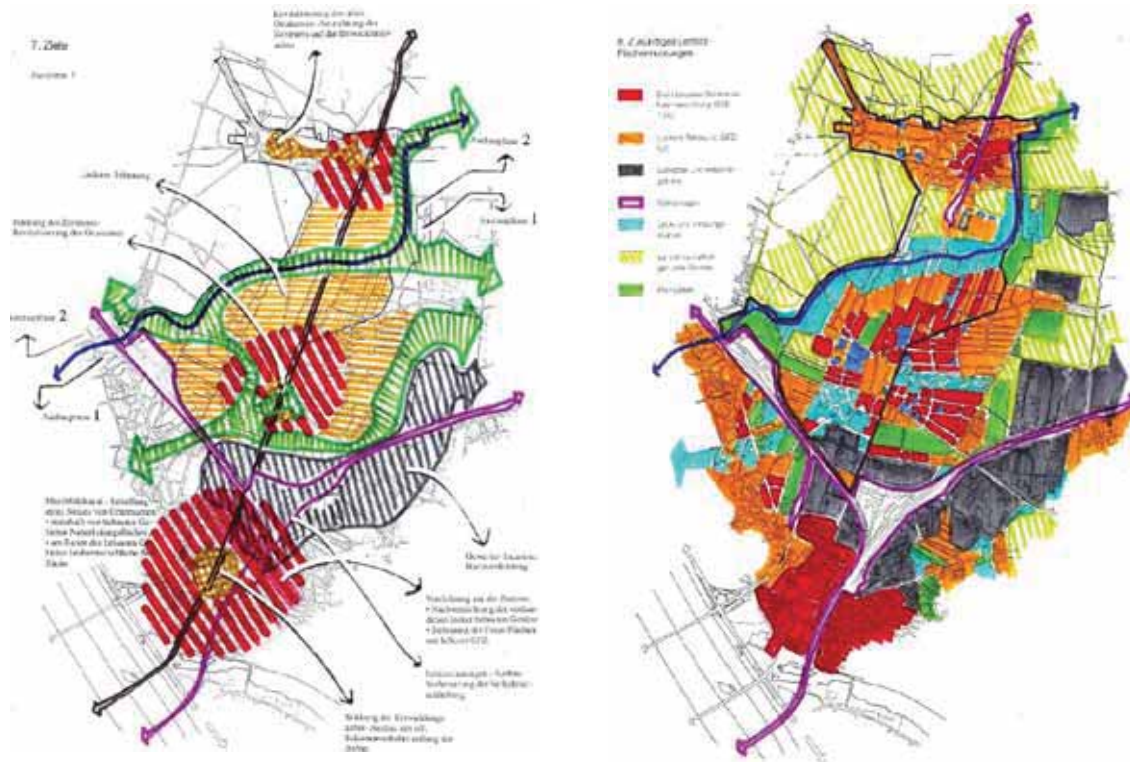
Στόχος της ερευνητικής αυτής εργασίας, που ειπονήθηκε το **1990-91** για την απόκτηση διπλώματος μεταπτυχιακών σπουδών από το Πολυτεχνείο του Μονάχου, ήταν να διερευνησει τις **απαιτήσεις που θέτει μια μεγάλη διοργάνωση** (π.χ. Διεθνής έκθεση, Ολυμπιακοί αγώνες, κλπ) στον σχεδιασμό μιας πόλης, ώστε αυτή να μπορέσει να την υποδεχθεί, καθώς επίσης και τις θετικές ή αρνητικές **πολεοδομικές μεταλλαγές** που αυτή προκαλεί. Ως παράδειγμα για εξέταση επιλέχθηκε ένα θέμα, το οποίο την εποχή που συντάχθηκε η εργασία ήταν ιδιαίτερα επίκαιρο στην Αυστρία και αφορούσε την συνδιοργάνωση της Διεθνούς έκθεσης 1995 (Expo 1995) από τη Βιέννη και τη Βουδαπέστη, με γενικό συμβολικό θέμα «Γέφυρες στο μέλλον».

Στο **πρώτο κεφάλαιο** της εργασίας εξετάζεται μια σειρά από **γενικά θέματα για τη Διεθνή Έκθεση** και ειδικότερα γίνεται αναφορά στη «Διεθνή Έκθεση» ως θεσμό, παρουσιάζεται συνοπτικά μια ιστορική αναδρομή σε παλαιότερες διοργανώσεις ξεκινώντας από το 1851, οπότε και ξεκίνησε ο θεσμός της Expo στο Λονδίνο, εξετάζεται το πολιτικό πλαίσιο της ανάληψης της διοργάνωσης μιας Expo στη Βιέννη, αναλύεται η πολιτιστική σημασία ενός τέτοιου εγχειρήματος για την Βιέννη, αλλά και την Αυστρία ολόκληρη, διερευνάται η οικονομική διάσταση του θέματος, συμπεριλαμβανομένων και των δυνατοτήτων επανάχρησης των απαιτούμενων κτιριακών εγκαταστάσεων και τέλος παρατίθεται ένα συνοπτικό χρονικό των ενεργειών, που είχαν γίνει έως εκείνη τη στιγμή, με σκοπό την ανάληψη της διοργάνωσης της Expo 1995.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** διερευνώνται οι **επιδράσεις της Εχρo στην πόλη της Βιέννης**. Πιο συγκεκριμένα αναλύεται μια σειρά προβλέψεων που αφορά τον αναμενόμενο αριθμό επισκεπτών, κατά χώρα προέλευσης και στο σύνολό του, καθώς επίσης και τις αναμενόμενες επιδράσεις στην οικονομία της Βιέννης και γενικότερα της Αυστρίας, κατά τομείς και στο σύνολό τους. Ειδικότερη αναφορά γίνεται επίσης και σε διαφόρων ειδών λοιπές επιδράσεις της Εχρo στο πολεοδομικό συγκρότημα της Βιέννης και μεταξύ άλλων στην κοινωνιακή και στην τουριστική υποδομή.

Το **τρίτο κεφάλαιο** διερευνά τους υφιστάμενους σχεδιασμούς για τη Βιέννη, τους οποίους καλείται ο διοργανωτής της Εχρo να λάβει υπόψη του. Ειδικότερα εξετάζεται το «Κατευθυντήριο σχέδιο ανάπτυξης της εγγύτερης Δουνάβιας περιοχής» και τα επιμέρους μέτρα του, το «Ρυθμιστικό σχέδιο της Βιέννης» και οι βασικές κατευθύνσεις για την μελλοντική πολεοδομική εξέλιξη της πόλης και οι προτάσεις ανάπτυξης της παραδουνάβιας περιοχής που προέκυψαν από πρόσφατο πολεοδομικό διαγωνισμό με θέμα «Ελπίδες για την παραδουνάβια περιοχή». Τέλος επιχειρείται μια αλληλεπίθεση όλων των παραπάνω σχεδιασμών, ώστε να προκύψει τελικά η τομή των έως εκείνη τη στιγμή διατυπωμένων πολεοδομικών σκέψεων και προθέσεων, ως προς τις αναπλάσεις, τις επεκτάσεις, τα πολεοδομικά κέντρα, τα κυκλοφοριακά δίκτυα και τις επιφάνειες πρασίνου.

Στο **τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο** της εργασίας διατυπώνονται ορισμένες **αρχές για έναν μελλοντικό Ρυθμιστικό Σχεδιασμό της Βιέννης**, ο οποίος θα λαμβάνει υπόψη του τη διοργάνωση της Εχρo. Πιο συγκεκριμένα, διατυπώνεται κατ' αρχήν ένα πλαίσιο στόχων για τον μελλοντικό σχεδιασμό της Βιέννης, το οποίο αποτελεί ένα κράμα υφιστάμενων και διατυπωμένων ήδη στόχων με νέες σχετικές σκέψεις. Με βάση αυτό το πλαίσιο στόχων και συνυπολογίζοντας υφιστάμενες δεσμεύσεις και περιορισμούς (πεπερασμένη επιφάνεια, διατάξεις προστασίας φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, κλπ), καταλήγουμε σε ένα σύνολο προτεινόμενων κατευθύνσεων για τον μελλοντικό Ρυθμιστικό Σχεδιασμό της Βιέννης υπό το πρίσμα μιας αναμενόμενης πληθυσμιακής αύξησης, καθώς και της διοργάνωσης της Εχρo. Ειδικότερα αυτές αφορούν τις πολεοδομικές επεκτάσεις, τη διατήρηση, αναδιάρθρωση και ανάπλαση της υφιστάμενης πόλης, τη δομή των χρήσεων γης με έμφαση στα πολεοδομικά κέντρα, τη βελτίωση της κυκλοφοριακής υποδομής και τη συσχέτιση κτισμένης επιφάνειας και δικτύου χώρων πρασίνου. Τέλος διατυπώνονται και ορισμένες λεπτομερέστερες πολεοδομικές προτάσεις που αφορούν την περιοχή «Floridsdorf», η οποία, λόγω της γειτνίασής της με τις εγκαταστάσεις της Εχρo παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

*Ενδεικτικά σκαριφήματα που αφορούν τις ειδικότερες πολεοδομικές προτάσεις για την περιοχή **Floridsdorf**. Αριστερά, σχηματική παρουσίαση των στόχων για τη μελλοντική εξέλιξη της περιοχής και δεξιά ένα ενδεικτικό διάγραμμα μελλοντικών χρήσεων γης (σύνθεση σκαριφημάτων: Κων. Σεργιάς).*

6. Συνεργάτης του «Ludwig-Boltzmann- Institut zur Erforschung von Methoden und Auswirkungen der Raumplanung», Technische Universität Wien (Διευθυντής: καθ. Dr. R. Wurzer)

Από τον Νοέμβριο του **1990** έως και τον Φεβρουάριο του **1994** υπήρξα συνεργάτης του Ινστιτούτου Ludwig Boltzmann διερεύνησης μεθόδων και επιδράσεων της πολεοδομίας (Ludwig-Boltzmann- Institut zur Erforschung von Methoden und Auswirkungen der Raumplanung), το οποίο αποτελεί ερευνητικό κλάδο του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας (Institut für Städtebau, Raumplanung und Raumordnung) του Πολυτεχνείου της Βιέννης.

Κύριος τομέας της δραστηριότητάς μου στο παραπάνω ερευνητικό κέντρο υπήρξε η συγκριτική διερεύνηση των στόχων, μεθόδων και των πρακτικών του πολεοδομικού σχεδιασμού στην Ελλάδα και στην Αυστρία, καθώς επίσης και ο συνδυασμός των παραπάνω με μια αξιολόγηση των έως εκείνη τη στιγμή αποτελεσμάτων από την εφαρμογή του σχεδια-

σμού. Η εργασία αυτή ολοκληρώθηκε τον Νοέμβριο του 1993 και κατατέθηκε στο Πολυτεχνείο της Βιέννης ως διδακτορική διατριβή (βλ. κεφ. Β1, σημείο 3 και κεφ. Δ1, σημείο 1).

Ένας δεύτερος σημαντικός τομέας της εκεί δραστηριότητάς μου, υπήρξε η **μελέτη του συγγραφικού και πολεοδομικού έργου του πολεοδόμου του περασμένου αιώνα Camillo Sitte**. Συγκεκριμένα μελέτησα διεξοδικά το βασικό του βιβλίο με τίτλο «Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen» και παράλληλα εκπόνησα τη μετάφρασή του στα ελληνικά. Η εργασία αυτή δημοσιεύτηκε το 1992 από τον Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ (βλ. κεφ. Δ5, σημείο 1). Συγχρόνως μελέτησα και το υλοποιημένο πολεοδομικό έργο του Camillo Sitte με κύριο άξονα την μελέτη του για την επέκταση της πόλης Olmütz (1871 – 1872), η οποία σήμερα ανήκει στην Τσεχία. Μια από κοινού με τον καθηγητή R. Wurzer επίσκεψη στην πόλη αυτή, το 1993, μου επέτρεψε να αξιολογήσω την επιτυχία της εν μέρει υλοποιημένης αυτής μελέτης και να διαπιστώσω την ορθότητα των πολεοδομικών επιλογών του Sitte, αλλά και τη διάρκειά τους στο χρόνο.

Παράλληλα με τις δύο παραπάνω κύριες δραστηριότητές μου, συμμετείχα και σε **άλλες ερευνητικές δραστηριότητες** του Ινστιτούτου, όπως μεταξύ άλλων στη συλλογή και αξιολόγηση των πολεοδομικών και χωροταξικών σχεδίων, μελετών και δημοσιεύσεων της αυστριακής ομοσπονδίας και των ομόσπονδων κρατών, στην αποδελτίωση σημαντικών πολεοδομικών άρθρων της περιόδου έως το 1918 από τα περιοδικά Allgemeine Bauzeitung και Wiener Bauindustrie – Zeitung, στην αναδιοργάνωση της βιβλιοθήκης και του αρχείου διαφανειών του Ινστιτούτου, κλπ.

Όλη η παραπάνω δραστηριότητά μου εκτέθηκε στον ετήσιο απολογισμό δραστηριοτήτων του Ινστιτούτου του 1992, ο οποίος και δημοσιεύθηκε στον τόμο «Geschäftsbericht 1992, Ludwig Boltzmann - Gesellschaft, Österreichische Vereinigung zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung» (βλ. κεφ. Π5, σημείο 1).

7. Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του Κύριου Οδικού Δικτύου

Το ερευνητικό αυτό πρόγραμμα εκπονήθηκε στα πλαίσια των προσπαθειών του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών (ΣΠΕ) να συμβάλει στον **καλύτερο συντονισμό του πολεοδομικού με τον κυκλοφοριακό σχεδιασμό κατά μήκος του Κύριου Οδικού Δικτύου (ΚΟΔ)**, ώστε αυτό να επιτελέσει τον πρωτεύοντα ρόλο του, αλλά συγχρόνως και η πολεοδομική ανάπτυξη να μην εκτραπεί σε μια γραμμική οικιστική συμφόρηση εξ' αιτίας κερδοσκοπικών τάσεων ή λαθεμένων εκτιμήσεων.

Το πρόγραμμα ανατέθηκε στο ΣΠΕ του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ από το **Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ)** και ειδικότερα από τη Δ/ση Πολεοδομικού Σχεδιασμού και εκπονήθηκε, με χρηματοδότηση του ΕΤΕΡΠΣ, κατά το διάστημα μεταξύ Ιουλίου 1995 και Ιουλίου 1996. Επιστημονι-

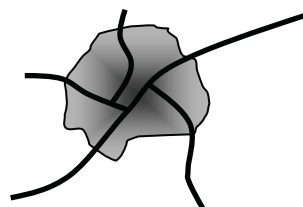
κός υπεύθυνος ήταν ο καθηγητής Α. Αραβαντινός, ενώ συμμετείχαν επίσης και οι: Α Γιώτης, Γ. Σαρηγιάννης, Ι. Φραντζεσκάκης, Μ. Αγγελίδης, Β. Ψαριανός, Κ. Σεργιάς, Λ. Αντωνίου, Μ. Θέμου, καθώς επίσης και σειρά λοιπών συνεργατών σε επιμέρους ή ειδικά θέματα.

Το αντικείμενο της εργασίας εστιάζεται κυρίως στη διερεύνηση και αξιολόγηση της όλης προβληματικής, καθώς και στη διατύπωση προκαταρκτικών προτάσεων. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται στη **διερεύνηση των σχέσεων**, απ' τη μια μεριά της **κτισμένης επιφάνειας** και ειδικότερα της **θέσης**, της **μορφής** και της **λειτουργίας των παροδίων εγκαταστάσεων**, κατά μήκος του Κυρίου Οδικού Δικτύου, όπως και των **χώρων πρόσβασης και στάθμευσης** σε αυτές και από την άλλη των **χαρακτηριστικών** της οδού και της **κυκλοφορίας** της. Για να γίνουν δυνατές οι παραπάνω διερευνήσεις, προωθήθηκε η διερεύνηση σχετικών μελετών περίπτωσης (Λ. Κηφισίας, καθώς και τμήματα λοιπών αρτηριών της περιφέρειας πρωτεύουσας).

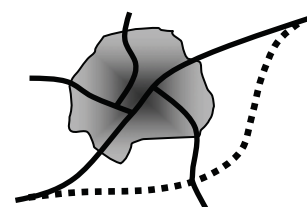
Κύρια επιδίωξη αποτέλεσε η **εξαγωγή γενικεύσιμων και εφαρμόσιμων συμπερασμάτων**, αλλά και η διατύπωση προτάσεων για επίλυση ειδικών θεμάτων σε συγκεκριμένα τμήματα οδών, με τελικό σκοπό τη συνεισφορά στην εξασφάλιση λειτουργικότητας τόσο στη χρήση του χώρου, όσο και στον τομέα των μεταφορών.

Η συμμετοχή μου εντοπίστηκε κυρίως στον **συντονισμό της δεύτερης, τρίτης και τέταρτης φάσης** του ερευνητικού προγράμματος, στην **επιμέλεια της δημοσίευσης** της εργασίας, που ακολούθησε (βλ. κεφ. Δ.1, σημείο 3), καθώς επίσης και στον αμιγώς **επιστημονικό τομέα**, με ειδικότερη συμβολή στα εξής σημεία:

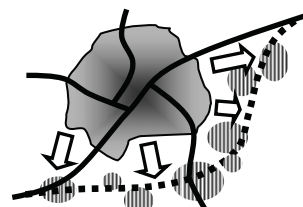
- Σύνταξη του κεφαλαίου 1 «Εισαγωγή», όπου αποσαφηνίζονται και διατυπώνονται τα προβλήματα με τα οποία ασχολείται η έρευνα.
- Κεφάλαιο 6 «Το πρόβλημα στο εξωτερικό: Θεσμικό πλαίσιο, ακολουθούμενη πρακτική, προγράμματα και σχέδια». Συντάκτης της ενότητας 6.4 «Αυστρία – η αντιμετώπιση της σχέσης χρήσεων γης, όρων δόμησης και κυκλοφορίας». Στα πλαίσια σύνταξης αυτής της ενότητας επισκέφθηκα την Αυστρία και είχα επαφές με αρμόδιους και σχετικούς με το θέμα φορείς, από του οποίους και άντλησα σχετικό υλικό.

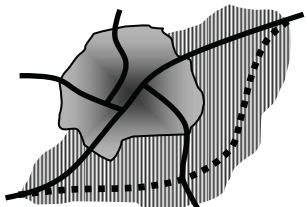
A. Προϋφιστάμενη κατάσταση: Η διέλευση οχημάτων γίνεται μέσα από τον οικισμό.

B. Νέος παρακαμπτήριος (διέλευση). Το εσωτερικό του οικισμού αποσυμφορείται.

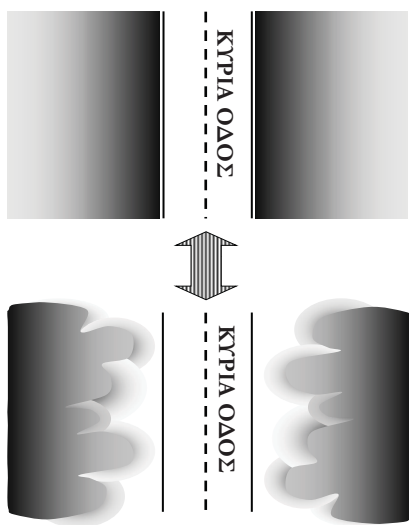

Γ. Η πόλη αρχίζει να «ξεχειλίζει» προς τον παρακαμπτήριο.

Δ. Ο «παρακαμπτήριος» δεν είναι πλέον παρακαμπτήριος αλλά αστική οδός.

Σχηματική παράσταση των διερευνούμενων από το ερευνητικό πρόγραμμα προβλημάτων. Περίπτωση αλλοίωσης παρακαμπτηρίου και πόλης (σύνθεση σχημάτων: Κων. Σεργιάς).

Διαγραμματική παράσταση της κατανομής της πυκνότητας δόμησης στις ζώνες κυρίων οδικών αξόνων. Άνω η υφιστάμενη αρνητική και κάτω η επιθυμητή κατάσταση (σύνθεση σακαριφήματος: Κων. Σερράος.

- Κεφάλαιο 7 «Επείγουσα διερεύνηση προβληματικών τμημάτων του ΚΟΔ του Λεκανοπεδίου Αθηνών». Συντάκτης σε συνεργασία με τους Λ. Αντωνίου και Μ. Θέμου.
- Κεφάλαιο 9 «Κατηγοριοποίηση των παροδίων ζωνών – μελέτες περίπτωσης». Συντάκτης της ενότητας 9.1 «Κατηγοριοποίηση των παροδίων ζωνών αρτηριών με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τους και επιλογή των (εκτός της Λ. Κηφισίας) προς εξέταση μελετών περίπτωσης >3000 μ.».
  - Οργάνωση και διεξαγωγή, με συνεργασία σπουδαστών, των απαιτούμενων απογραφών πολεοδομικών χαρακτηριστικών των παροδίων ζωνών των μελετών περίπτωσης και συντάκτης του εδαφίου 9.4.1. «Μακροσκοπική απογραφή – ανάλυση» και της ενότητας 9.5. «Ανάλυση χαρακτηριστικών πολεοδομικών και κυκλοφοριακών μεγεθών λοιπών μελετών περιοχής Μεσογείων Αττικής» (σε συνεργασία με Μ. Θέμου),
- Οργάνωση (σύνταξη ερωτηματολογίων, κλπ) και διεξαγωγή, με τη συνεργασία σπουδαστών, της δειγματοληπτικής έρευνας που έγινε στις παρόδιες ζώνες της Λ. Κηφισίας και των λοιπών μελετών περίπτωσης από την περιοχή Μεσογείων Αττικής (σε συνεργασία με Λ. Αντωνίου), καθώς και στην επεξεργασία των σχετικών αποτελεσμάτων (σε συνεργασία με Ν. Μαράτο και Μ. Μπόγρη).
- Κεφάλαιο 11 «Δειγματοληπτική έρευνα κυκλοφοριακών χαρακτηριστικών των μονάδων χρήσεων γης». Ειδικότερα συντάκτης των εδαφίων 11.1.1. «Επιλογή δείγματος» και 11.1.2. «Σύνταξη ερωτηματολογίου και διεξαγωγή δειγματοληψίας».
- Σύνταξη του κεφαλαίου 13 «Βασικές αρχές – στόχοι».
- Σύνταξη του κεφαλαίου 14 «Συμβολή στη διαμόρφωση πολεοδομικών προτάσεων και πολιτικής (σε συνεργασία και με άλλα μέλη της ερευνητικής ομάδας) και
- Σύνταξη του κεφαλαίου 16 «Συμβολή στη διαμόρφωση οργανωτικών προτάσεων και συντονισμένων πολεοδομικοκυκλοφοριακών μέτρων» (σε συνεργασία και με άλλα μέλη της ερευνητικής ομάδας).

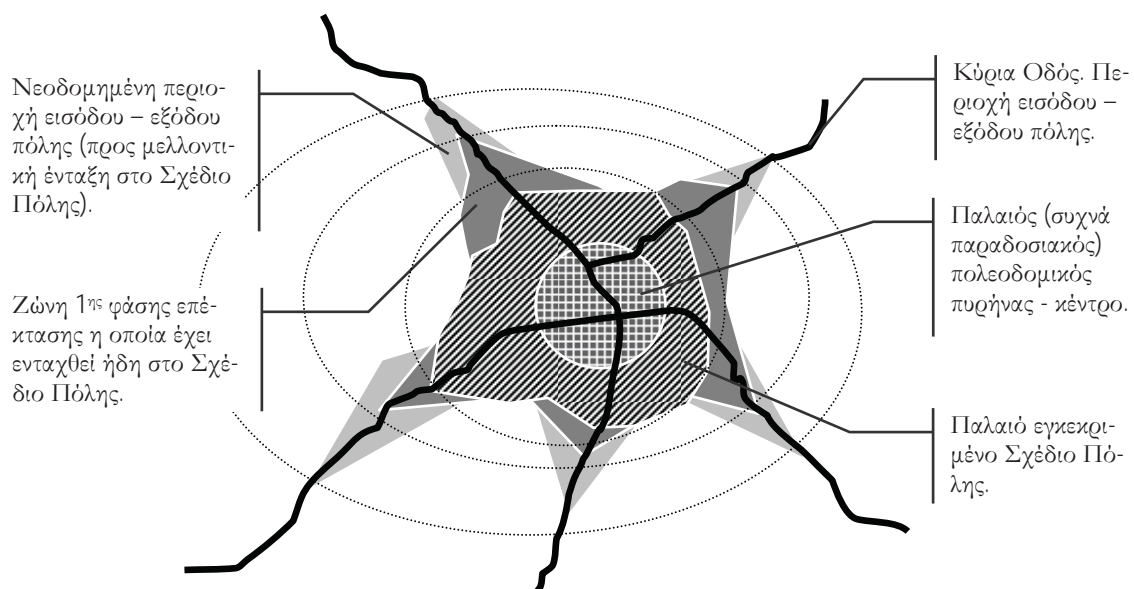
8. Παρόδια πολεοδομική ανάπτυξη κατά μήκος αρτηριών σε εκτός σχεδίου περιοχές της ευρύτερης Αθήνας

Το ερευνητικό αυτό πρόγραμμα συντάχθηκε από το ΣΠΕ του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ κατ' ανάθεση και με χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας, στα πλαίσια των Προγραμμάτων Ενίσχυσης Ερευνητικού Δυ-

ναμικού ΠΕΝΕΔ '95. Το πρόγραμμα εκπονήθηκε από το Μάρτιο **1997** έως το Δεκέμβριο **1998** και προχώρησε παράλληλα με μια σειρά άλλων σχετικών ερευνητικών εργασιών του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών. Ειδικά όμως το πρόγραμμα αυτό επικεντρώνει το ενδιαφέρον του σ' εκείνα τα **τμήματα του Κύριου Οδικού Δικτύου που λειτουργούν ως εισοδοί - έξοδοι της πόλης και μάλιστα στα εκτός Σχεδίου Πόλης σημεία τους.**

Στην Ελλάδα, το φαινόμενο προσέλκυσης γραμμικής παρόδιας δόμησης κατά μήκος των Κυρίων Οδικών Εισόδων (ΚΟΕ) εντείνεται κυρίως από τον τρόπο με το οποίο δομούνται οι εκτός σχεδίου περιοχές. Αυτό έχει διπλά αρνητικό αποτέλεσμα. Από τη μια, δεν κατορθώνεται σαφής προσδιορισμός της εισόδου ή πύλης στην πόλη, και έτσι είναι αδύνατη η ειδική αντιμετώπισή της και ο εμπλουτισμός της με φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά της πόλης. Από την άλλη, οι ΚΟΕ, δέχονται συχνά σημαντικές πιέσεις από τις παρόδιες χρήσεις, που δεν τους επιτρέπουν να ανταποκριθούν στο ρόλο τους ως αρτηριών σύνδεσης της πόλης με περιφερειακούς οικισμούς ή με άλλα αστικά κέντρα.

Κύριο αντικείμενο του ερευνητικού έργου αποτελεί η συστηματική διερεύνηση, τεκμηρίωση, μελέτη και αξιολόγηση της διαμορφωμένης (κατά την χρονική περίοδο της έρευνας) **πολεοδομικής και κυκλοφοριακής κατάστασης** στα οδικά τμήματα, τα οποία λειτουργούν ως **είσοδοι - έξοδοι ή «πύλες»** του πολεοδομικού συγκροτήματος της Αθήνας, διασχίζοντας εκτός Σχεδίου Πόλης περιοχές, της άμεσης περιφέρειάς της. Βασικό στόχο αποτελεί επίσης η διατύπωση σειράς **προτάσεων και μέτρων** για την αντιμετώπιση των διαπιστούμενων προβλημάτων, την **πρόληψη διαφαινόμενων αρνητικών εξελί-**

Διαγραμματική παράσταση της επίδρασης των κυρίων εισόδων - εξόδων στην εξέλιξη της πόλης. Οι κύριοι αυτοί οδικοί άξονες προσελκύουν στην άμεση εκτός Σχεδίου Πόλης περιοχή εντατικές χρήσεις και δραστηριότητες, δημιουργώντας σε πρώτη φάση «οικιστικές προεκτάσεις» εκτός Σχεδίου Πόλης. Σε μια δεύτερη φάση οι περιοχές αυτές εντάσσονται στο Σχέδιο Πόλης και σε μια τρίτη φάση η διαδικασία συνεχίζεται με τον ίδιο τρόπο σε μια λίγο ευρύτερη περίμετρο της πόλης (σύνθεση διαγράμματος: Κων. Σεργιάς).

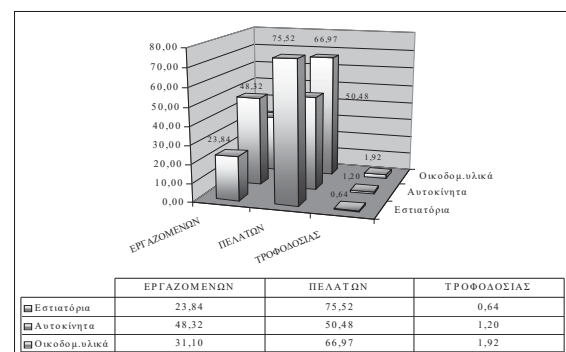
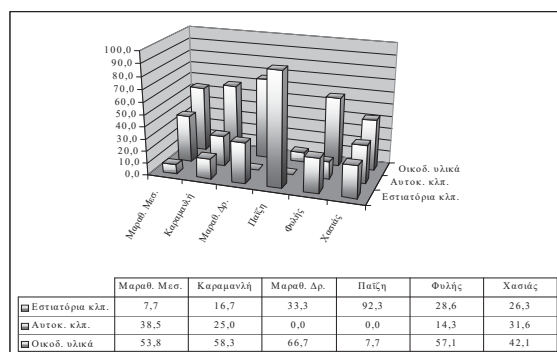

ξεων και την διασφάλιση της καλής λειτουργίας αλλά και **αισθητικής φυσιογνωμίας** των «πυλών» της πόλης.

Επιστημονικός υπεύθυνος του προγράμματος ήταν ο καθηγητής Α. Αραβαντινός, ενώ συμμετείχαν επίσης ως ερευνητές οι Θ. Μαράτου, Μ. Θέμου, Κ. Σερράος και Λ. Αντωνίου, ενώ η Α. Λουκαίτη-Σιδέρη, συνεργάστηκε ως έλληνας επιστήμονας του εξωτερικού.

Η συμμετοχή μου εντοπίστηκε κυρίως στη **σύνταξη των παρακάτω τμημάτων της εργασίας**, καθώς επίσης και στην **επιμέλεια της σχετικής δημοσίευσης** της εργασίας (βλ. κεφ. Δ.1, σημείο 4).

- ο Σύνταξη του κεφαλαίου 2 «Εισαγωγή», όπου αποσαφηνίζονται και διατυπώνονται τα προβλήματα με τα οποία ασχολείται η έρευνα (σε συνεργασία με Λ. Αντωνίου),
- ο Κεφάλαιο 3 «Προκαταρκτική περιγραφή – ανάλυση». Ειδικότερα συντάκτης:
  - του εδαφίου 3.1.1. «Γενικά»,
  - του εδαφίου 3.1.2. «Εξετασθέντα οδικά τμήματα»,
  - της ενότητας 3.2. «Γενική αποτίμηση των εξετασθέντων οδικών τμημάτων και προσδιορισμός οδικών τμημάτων για συστηματική διερεύνηση» και
  - της ενότητας 3.3. «Πρώτα στοιχεία – συμπεράσματα για τα επιλεγμένα οδικά τμήματα – τυπολόγηση ανάλογα με τις εμφανιζόμενες παρόδιες χρήσεις γης» (με συμβολή της Μ. Θέμου),
- ο Σύνταξη του κεφαλαίου 4 «Συστηματική διερεύνηση των επιλεγμένων οδικών τμημάτων και σχετικά συμπεράσματα». Για τις ανάγκες του κεφαλαίου αυτού επεξεργάστηκα το σχετικό υλικό που προέκυψε από τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από τους ιδιοκτήτες ή υπεύθυνους των εγκατεστημένων στις παρόδιες ζώνες των εξεταζόμενων ΚΟΕ καταστημάτων και παρουσίασα τα αποτελέσματα αυτής της επεξεργασίας μέσω παραστατικών διαγραμμάτων.

Χαρακτηριστικά διαγράμματα που προέκυψαν από την αξιολόγηση απογραφικού υλικού (επεξεργασία δεδομένων & γραφική απόδοση: Κων. Σερράος) Αριστερά: Ποσοστιαία κατανομή των επιλεγμένων κλάδων χρήσεων γης στα εξεταζόμενα οδικά τμήματα. Δεξιά: Συνολικός αριθμός μετακινήσεων (%).

- ο Κεφάλαιο 6 «Η εμπειρία του εξωτερικού». Συντάκτης της ενότητας 6.4. «Γερμανία – Οικιστικές εγκαταστάσεις στην περιφέρεια της πόλης: Διαμόρφωση και θεσμικό πλαίσιο». Το κείμενο της ενότητας αυτής συντάχθηκε με βάση το υλικό εργασίας που εκπόνησε με την καθοδήγησή μου η Doris Nitsche, σπουδάστρια αρχιτεκτονικής του Πολυτεχνείου της Δρέσδης, κατά την παραμονή της στο ΣΠΕ, στα πλαίσια προγραμμάτων ανταλλαγής σπουδαστών IAESTE (βλ. κεφ. Ε, σημείο 10).
- ο Κεφάλαιο 11 «Βασικές κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος». Ειδικότερα συντάκτης
  - της ενότητας 11.1. «Γενικά» και
  - της ενότητας 11.2. «Κατευθύνσεις πολεοδομικών προτάσεων ανά τύπο περιοχής».

9. Πολεοδομική οργάνωση παρόδιων χρήσεων και σύνδεση με κυκλοφοριακές ρυθμίσεις στο Κύριο Οδικό Δίκτυο

Το ερευνητικό πρόγραμμα, επισημοποιήθηκε από το ΣΠΕ του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ με χρηματοδότηση του ΕΤΕΡΠΣ, μετά από ανάθεση της Διεύθυνσης Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ, κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ Ιουνίου 1997 και Οκτωβρίου 1998. Συνδέεται δε με προγενέστερο, το οποίο ανατέθηκε στο ΣΠΕ του ΕΜΠ, ομοίως από την Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ., με τίτλο «Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του κύριου οδικού δικτύου» (βλ. παραπάνω σημείο 7) και αποπερατώθηκε το 1996.

Βασικό αντικείμενο του προγράμματος ήταν η διεξοδικότερη διερεύνηση και λεπτομερέστερη διατύπωση προτάσεων και μέτρων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των παρόδιων ζωνών των κυρίων οδικών αξόνων, τα οποία εξετάστηκαν λεπτομερώς στο παραπάνω πρώτο ερευνητικό πρόγραμμα, με σκοπό την ταχύτερη ανάληψη δράσης, ώστε να μειωθούν οι αλλοιώσεις και στρεβλώσεις που ήδη έχουν εντοπισθεί και που οδηγούν σε υποβάθμιση τόσο του Κυρίου Οδικού Δικτύου, όσο και των βασικών λειτουργιών των πόλεων και περιφερειών. Η υποβάθμιση αυτή σε περίπτωση μη παρέμβασης, θα ενταθεί, μιας και διανύουμε μια περίοδο υλοποίησης πολλών και μεγάλων οδικών και λοιπών έργων.

Επιστημονικός υπεύθυνος ήταν ο καθηγητής Α. Αραβαντινός, ενώ στην ερευνητική ομάδα συμμετείχαν επίσης οι: Α. Γιώτης, Ι. Φραντζεσκάκης, Μ. Αγγελίδης, Β. Ψαριανός, Γ. Κάρα - Αγγελίδου, Ε. Κορουγένης, Κ. Σεργάος, Α. Αντωνίου, Β. Τραυλού, καθώς επίσης και σειρά λοιπών συνεργατών σε επιμέρους ή ειδικά θέματα.

Η συμμετοχή μου εντοπίστηκε κυρίως στον συντονισμό του όλου ερευνητικού προγράμματος, στην επιμέλεια της σχετικής δημοσίευσης της εργασίας (βλ. κεφ. Δ.1, σημείο 5), καθώς επίσης και στον αμιγώς επιστημονικό τομέα, με ειδικότερη συμβολή στα εξής σημεία:

- ο Κεφάλαιο 1 «Εισαγωγή». Σύνταξη της ενότητας 1.1. «Επισήμανση του προβλήματος».
- ο Κεφάλαιο 6 «Καθορισμός του Κύριου Οδικού Δικτύου του Λεκανοπεδίου Αθηνών από άποψη λειτουργικότητας» Συμβολή κατά την προκαταρκτική σύνταξη του κεφαλαίου αυτού στην πρώτη φάση του ερευνητικού προγράμματος. Η τελική επεξεργασία και σύνταξη του κεφαλαίου έγινε από τους Α. Γιώτη και Β. Τραυλού.
- ο Κεφάλαιο 7 «Κατάταξη σε Τύπους των Κύριων Οδών του Λεκανοπεδίου Αθηνών». Συμμετοχή στη σύνταξη του όλου κεφαλαίου (με Α. Γιώτη, και Β. Τραυλού) και ειδικότερα σύνταξη της ενότητας 7.2. «Προσδιορισμός βασικών πολεοδομικών κριτηρίων» και του εδαφίου 7.5.2. «Πρόσθετα πολεοδομικά κριτήρια».
- ο Σύνταξη του κεφαλαίου 8 «Κατευθυντήριες αρχές για τη διάρθρωση χρήσεων γης και κυκλοφορίας στην πόλη». Το κεφάλαιο αυτό βασίζεται σε μια πρωτότυπη εξέταση και ανάλυση μιας σειράς Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων επιλεγμένων ελληνικών πόλεων, με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων για πιθανές ακολουθούμενες αρχές.
- ο Σύνταξη του κεφαλαίου 9 «Ταμειυτήρας προτάσεων και επιμέρους μέτρων ρύθμισης» το υλικό του οποίου συνοψίζει το σύνολο των γενικών κατευθύνσεων και προτάσεων που διατυπώθηκαν σε προγενέστερο ερευνητικό πρόγραμμα με τίτλο « Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του Κύριου Οδικού Δικτύου».
- ο Κεφάλαιο 10 «Δράση 1: Συμπλήρωση προδιαγραφών και κατευθύνσεων για τη σύνταξη πολεοδομικών και άλλων μελετών». Ειδικότερα συμμετοχή στη σύνταξη της ενότητας 10.3 «Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια».
- ο Κεφάλαιο 11 «Δράση 2: Ενιαίες Πολεοδομικές – Κυκλοφοριακές Μελέτες (ΕποΚυ-Με)». Ειδικότερα συμμετοχή στη σύνταξη της ενότητας 11.3 «Προδιαγραφές σύνταξης Μελετών – Πρώτη προσέγγιση».

Το περιεχόμενο του ερευνητικού έργου και της αντίστοιχης δημοσίευσης διαρθρώνεται αναλυτικότερα ως εξής:

Το **πρώτο κεφάλαιο**, που αποτελεί και εισαγωγικό σημείωμα, επισημαίνει και επεξηγεί τα δημιουργούμενα πολεοδομικά και κυκλοφοριακά προβλήματα λόγω της ανοργάνωτης εγκατάστασης «εντατικών» χρήσεων γης κατά μήκος των κυρίων οδικών αξόνων, και τονίζει την ανάγκη για ανάληψη δράσης, ειδικά σε μια περίοδο, κατά την οποία στη χώρα μας προγραμματίζεται, σχεδιάζεται και κατασκευάζεται ένα πλήθος τεχνικών έργων, τα οποία αναμένεται να εντείνουν την κατάσταση ακόμη περισσότερο. Στη συνέχεια αναλύονται οι αλληλεπιδράσεις παραγόντων και εξελίξεων και επισημαίνεται η ανάγκη για αποτελεσματικότερο συντονισμό των διαφόρων θεωρήσεων. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στις ειδικότερες επιπτώσεις της όλης κατάστασης στον δημόσιο χώρο υπό το πρίσμα των συσχετίσεων, ως συγκοινωνούντων δοχείων, του «τροχαίου δικτύου» με το «κοινωνικό δίκτυο» και διαπιστώνεται η αναγκαιότητα λήψης μέτρων. Τέλος παρουσιάζεται συνοπτικά η διάρθρωση της ύλης του βιβλίου και η ακολουθούμενη μέθοδος.

Τα επόμενα δύο κεφάλαια αναφέρονται στον τρέχοντα πολεοδομικό και κυκλοφοριακό σχεδιασμό στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα το **δεύτερο κεφάλαιο** του βιβλίου παρουσιάζει, αναλύει και αξιολογεί την ακολουθούμενη πολιτική καθώς και την έως τώρα εφαρμοζόμενη πρακτική κατά την σύνταξη Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων, μέσα από επιλεγμένα παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων. Γίνεται ειδική αναφορά στα διαπιστούμενα προβλήματα, όσον αφορά τις χρήσεις γης και το οδικό δίκτυο και τελικά διατυπώνεται σειρά συμπερασμάτων και απαιτούμενων κατ' αρχήν ρυθμίσεων.

Αναλόγως αναλύεται και ο τρέχων κυκλοφοριακός σχεδιασμός στο **τρίτο κεφάλαιο**. Κατ' αρχήν εξετάζεται η διαδικασία και η πρακτική σύνταξης μελετών οδοποιίας για υπεραστικές οδούς και διαπιστώνονται τα σχετικά προβλήματα. Ειδική αναφορά γίνεται σε σχετικά προβλήματα που σχετίζονται με τις προσβάσεις σε κύριες οδούς. Στη συνέχεια εξετάζονται οι διαφόρων ειδών κυκλοφοριακές μελέτες αστικού και περιαστικού οδικού δικτύου, εκτίθενται θετικά και αρνητικά παραδείγματα και διατυπώνονται σχετικά συμπεράσματα.

Το **τέταρτο κεφάλαιο** είναι αφιερωμένο στη μελέτη του θεσμικού πλαισίου. Ειδικότερα εξετάζονται θέματα που αναφέρονται στο Κύριο Οδικό Δίκτυο (ΚΟΔ) και στην παρόδια δόμηση, στη σύνδεση ειδικών εγκαταστάσεων με το οδικό δίκτυο και τους χώρους στάθμευσης, στις δυνατότητες που παρέχει η νομοθεσία για την επέμβαση της διοίκησης στην χρήση γης κατά μήκος του ΚΟΔ, καθώς επίσης και σε λοιπούς σχετικούς νόμους.

Στη συνέχεια εξετάζεται στο **πέμπτο κεφάλαιο** η αναπτυξιακή διάσταση των δραστηριοτήτων των παροδίων ζωνών του ΚΟΔ και αναλύονται οι επιπτώσεις στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής και στις τιμές των ακινήτων. Αντιδιαστέλλεται η «ωφέλεια» των ιδιοκτητών, εργολάβων και επιχειρήσεων με το «κόστος» που καλείται να αναλάβει η πόλη και εκφράζεται η άποψη για ανάγκη ανάληψης του επιπλέον «κόστους» απ' αυτούς ακριβώς που απολαμβάνουν και τα μεγαλύτερα «οφέλη».

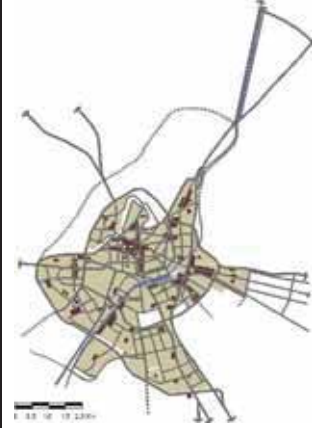

Η μεθοδολογία καθορισμού του Κυρίου Οδικού Δικτύου από άποψη λειτουργικότητας αποτελεί το αντικείμενο του **έκτου κεφαλαίου**. Κατ' αρχήν αποσαφηνίζεται η σχετική ορολογία και στη συνέχεια προσδιορίζονται τα βασικά κυκλοφοριακά κριτήρια που θα χρησιμοποιηθούν για τον καθορισμό του ΚΟΔ. Τέλος εκτίθενται οι απαραίτητες σχετικές παραδοχές και η όλη μεθοδολογία εφαρμόζεται στο παράδειγμα του Λειανοπεδίου της Αθήνας.

Το επόμενο **έβδομο κεφάλαιο** προχωρεί ένα βήμα παραπέρα, επιχειρώντας την ανάπτυξη μιας μεθοδολογίας για την κατάταξη των κυρίων οδών μιας πόλης σε επιμέρους «τύπους». Πιο συγκεκριμένα επιλέγονται βασικά (κρίσιμα) πολεοδομικά και κυκλοφορικά κριτήρια, με βάση τα οποία προσδιορίζονται οι βασικοί (κρίσιμοι) «τύποι» (ΤΠ) των οδών του ΚΟΔ. Η ισχύς της όλης μεθοδολογίας δοκιμάζεται στα παραδείγματα των λεωφόρων Κηφισίας και Βουλιαγμένης.

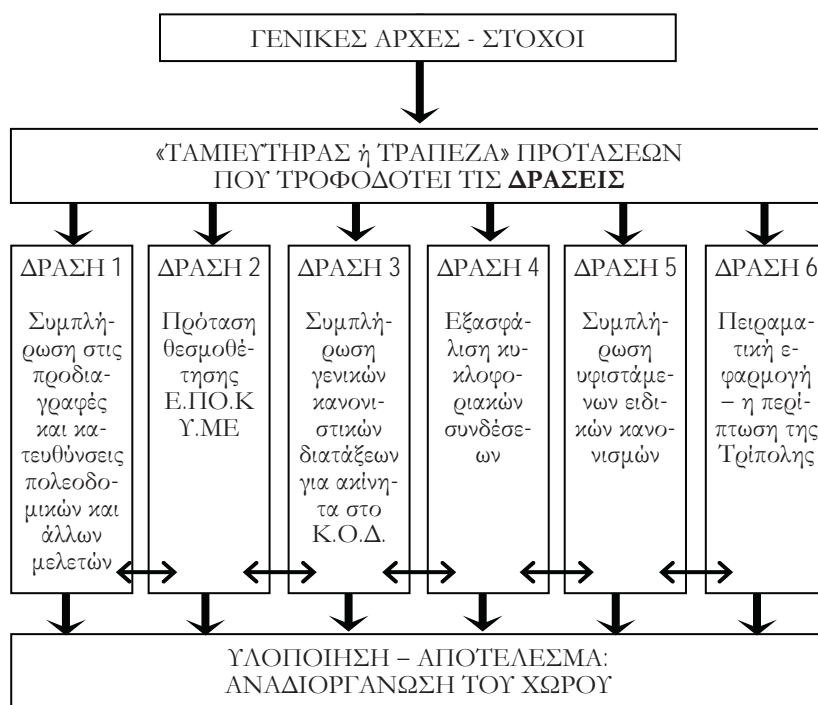

Ως βάση για την διαμόρφωση συγκεκριμένων προτάσεων δράσης, στοχεύει το **όγδοο κεφάλαιο** στη διατύπωση κατευθυντήριων αρχών για τη διάρθρωση των χρήσεων γης και της κυκλοφορίας στην πόλη. Σε ένα πρώτο στάδιο, διαπιστώνοντας την απουσία σαφώς διατυπωμένων «μοντέλων» για τον Γενικό Πολεοδομικό Σχεδιασμό στην Ελλάδα (αφού οι σχετικές προδιαγραφές περιορίζονται μόνο σε τεχνικά θέματα και θέματα τυπικού περιεχομένου της μελέτης) διερευνάται μια σειρά επιλεγμένων εγκεκριμένων Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) μέσου μεγέθους ελληνικών πόλεων (στην πλειοψηφία τους πρωτεύουσών Νομών), ώστε να εξαχθούν οι βασικές αρχές που εφαρμόζονται στην τρέχουσα πρακτική, αναφορικά με τη χωρική συσχέτιση των διαφόρων πολεοδομικών ζωνών με τους άξονες του Κυρίου Οδικού Δικτύου της πόλης, όπως αυτό καθορίζεται κάθε φορά. Οι αρχές αυτές, εάν βρίσκονταν και συνδυάζονταν μεταξύ τους, θα μας έδιναν θεωρητικά το ή τα «μοντέλα» που εφαρμόζονται σήμερα, συνειδητά κατά περίπτωση ή και μη συνειδητά (διαισθητικά θα λέγαμε) κατά τη σύνταξη Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων. Με βάση την εμπειρία της παραπάνω διερεύνησης διατυπώνονται ορισμένες «σύγχρονες» προς εφαρμογή κατευθυντήριες αρχές για τη διάρθρωση χρήσεων γης και κυκλοφορίας στην πόλη και παρουσιάζονται σχετικά παραδείγματα από ευρωπαϊκές πόλεις, στις οποίες ο πολεοδομικός και ο κυκλοφοριακός σχεδιασμός κινήθηκαν επιτυχώς στο πνεύμα αυτών των κατευθύνσεων.

Το **κεφάλαιο εννέα** αποτελεί έναν «ταμειυτήρα», προτάσεων και επιμέρους μέτρων, μια «πηγή», ένα «στοκ» δηλαδή μέτρων, ενεργειών και συνθετικών λύσεων για τη ρύθμιση της ανάπτυξης παρόδιων ζωνών Κυρίων Οδών, που αντλούνται από προγενέστερες σχετικές εργασίες και συμπληρώνονται με νεώτερα στοιχεία και πρόσφατες απόψεις. Πιο συγκεκριμένα γίνεται αναφορά σε ρυθμίσεις σχετικά με χρήσεις γης, σε παρεμβάσεις που αφορούν τον κτιριακό όγκο και γενικότερα τη δόμηση, σε ρυθμίσεις σχετικά με την τήρηση αποστάσεων και τη θέσπιση ζωνών, σε κατευθύνσεις πολεοδομικών και κυκλοφοριακών παρεμβάσεων ανάλογα με τον χαρακτήρα και τη φάση εξέλιξης της παρόδιας ζώνης, σε τρόπους και μέτρα ανάπτυξης χρήσεων γης κατά μήκος κυρίων οδών, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις διαμόρφωσης οδού και παρόδιου χώρου, σε μέτρα για τη ρύθμιση της στάθμευσης και την ενίσχυση της χρήσης των ΜΜΜ σε παρόδιες ζώνες κυρίων οδών, καθώς επίσης και σε γενικότερες οργανωτικές ρυθμίσεις.

	Πολεοδομικά κέντρα	Βιομηχανία-βιοτεχνία	Κοινωνική υποδομή
Κοζάνη			
Λάρισα			
Πάτρα			
Ηράκλειο			
Χανιά			

Χαρτογραφική επεξεργασία και συγκριτική αξιολόγηση από τον Κων. Σεργάο, της οργάνωσης των (βάσει των εγκεκριμένων Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων καθορισμένων) βασικών τομέων λειτουργιών της πόλης (κεντρικές λειτουργίες, βιομηχανία – βιοτεχνία, εγκαταστάσεις κοινωνικής υποδομής), καθώς επίσης και της συσχέτισής τους με το Κύριο Οδικό Δίκτυο. Στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος εξετάστηκαν δώδεκα συνολικά επιλεγμένες περιπτώσεις πόλεων, από τις οποίες εδώ παρουσιάζονται ενδεικτικά μόνο ορισμένες.

*Διαγραμματική παρουσίαση μεθόδου διατύπωσης προτάσεων
Πηγή: ΕΜΠ, ΣΠΕ.*

τωπα» ή αλλιώς να χαραχθούν διάφορες «πορείες», που τελικά οδηγούν στην διατύπωση συγκεκριμένων προς ανάληψη «Δράσεων». Η κάθε μια από αυτές έχει τα δικά της χαρακτηριστικά, τις δυσκολίες της, τα δικά της «κανάλια» προώθησης και προϋποθέτει φυσικά «πολιτική βούληση» υλοποίησης. Όμως η τελευταία δεν είναι γνωστό πόσο γρήγορα και σε πιο βαθμό μπορεί να εξωτερικευτεί ανά «Δράση», ενώ δεν μπορούν εκ των προτέρων να εκτιμηθούν τυχόν αντιδράσεις και διαφωνίες, οι οποίες θα ματαιώσουν, θα διακόψουν προσωρινά, ή θα μεταθέσουν χρονικά κάποιες δράσεις. Γι αυτούς ακριβώς τους λόγους η προσπάθεια πρέπει να είναι πολυμέτωπη. Έτσι καταλήγουμε τελικά στη διατύπωση των παρακάτω διαχειρισμένων επιχειρησιακών δράσεων.

- **Δράση 1:** Συμπλήρωση στις προδιαγραφές και κατευθύνσεις σύνταξης πολεοδομικών και άλλων μελετών.
- **Δράση 2:** Πρόταση θεσμοθέτησης νέου τύπου μελετών - Ενιαίες Πολεοδομικές – Κυκλοφοριακές Μελέτες (ΕΠο.Κυ.Με).
- **Δράση 3:** Συμπλήρωση γενικών κανονιστικών διατάξεων για περιπτώσεις ακινήτων επί του Κ.Ο.Δ.
- **Δράση 4:** Εξασφάλιση κυκλοφοριακών συνδέσεων.
- **Δράση 5:** Συμπλήρωση υφιστάμενων ειδικών κανονισμών. Προσθήκες διατάξεων σε περίπτωση χωροθέτησης τους στο Κ.Ο.Δ.
- **Δράση 6:** Πειραματική εξειδίκευση γενικών αρχών πολεοδομικο - κυκλοφοριακής οργάνωσης σε συγκεκριμένη πόλη - η περίπτωση της Τρίπολης.

Τα επόμενα έξι κεφάλαια δέκα έως δεκαπέντε, αναφέρονται στις προτεινόμενες προς ανάληψη, διαφόρων κατευθύνσεων «Δράσεις», οι οποίες διαμορφώνονται μετά από άντληση των αρμοζόντων στοιχείων / προτάσεων από τον ταμειυτήρα του προηγούμενου κεφαλαίου και περαιτέρω επεξεργασία τους. Συγκεκριμένα θεωρήθηκε σκόπιμο να ανοιχθούν πολλά «μέ-

Η κάθε μια «Δράση» δεν αντιμάχεται, άλλα ούτε και προϋποθέτει την ολοκλήρωση μιας άλλης. Όλες βρίσκονται σε «παράλληλη τροχιά», χωρίς όμως να αποκλείονται «σημεία τομής», που όμως δε δυσχεραίνουν κάποια ή κάποιες από τις αλληλοτεμνόμενες «Δράσεις».

Στο **δέκατο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο**, με τίτλο «Αναγκαία μέτρα άμεσης προτεραιότητας», επιχειρείται η διατύπωση μια σειράς μέτρων με κύρια παράμετρο το βαθμό προτεραιότητας και αμεσότητας ως προς τις ενέργειες των εμπλεκομένων και υπευθύνων για την υλοποίηση φορέων. Σκοπός είναι να υποβοηθηθούν οι καθ' ύλην αρμόδιες υπηρεσίες ως προς την ιεράρχηση των επιλογών τους, αλλά και τον άμεσα υπηρεσιακό προγραμματισμό τους.

10. Ένα πολυθεματικό πρόγραμμα για σχεδιασμό έκτακτων αναγκών πόλεων σε σεισμικές περιοχές. Κατευθύνσεις για την αναβάθμιση του αντισεισμικού σχεδιασμού έκτακτης ανάγκης στην πόλη της Πάτρας: Οργανωτική και πολεοδομική διάσταση

Μετά τους καταστροφικούς σεισμούς που έπληξαν τους Νομούς Αχαΐας και Ηλείας στη Δυτική Πελοπόννησο το 1993, ο **Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας** (ΟΑΣΠ) και η **Ευρωπαϊκή Ένωση** μέσω της Δν/σης DG XI, Civil Protection Unit, χρηματοδότησαν από κοινού ένα ευρύ πιλοτικό πρόγραμμα για τις πρωτεύουσες των δύο Νομών, Πάτρα και Πύργο αντίστοιχα, με γενικό τίτλο «Ένα πολυθεματικό πρόγραμμα για σχεδιασμό έκτακτων αναγκών πόλεων σε σεισμικές περιοχές». Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος συντάχθηκε, κατά το διάστημα μεταξύ Απριλίου και Νοεμβρίου **1998**, από επιστημονική ομάδα του ΟΑΣΠ, η ερευνητική εργασία με τίτλο «Κατευθύνσεις για την αναβάθμιση του αντισεισμικού σχεδιασμού έκτακτης ανάγκης στην πόλη της Πάτρας: Οργανωτική και πολεοδομική διάσταση».

Επιστημονικός Υπεύθυνος του όλου προγράμματος ήταν ο τότε πρόεδρος του ΟΑΣΠ, καθηγητής Δ. Παπανικολάου, ενώ στην ερευνητική ομάδα του υποπρογράμματος του ΟΑΣΠ συμμετείχαν επιπλέον και οι Ν. Αγγελόπουλος, Μ. Δανδουλάκη, Κ. Ιωαννίδης, Ν. Μελής, Π. Παπαδάκης, Ι. Παρχαρίδης, Μ. Πανουτσοπούλου, Κ. Σερράος, Χ. Φρίγκας, καθώς επίσης και σειρά λοιπών συνεργατών σε επιμέρους ή ειδικά θέματα.

Κύριος στόχος του όλου προγράμματος ήταν η παροχή των απαραίτητων επιστημονικών πληροφοριών και δεδομένων, για την **αναμενόμενη σεισμική συμπεριφορά του κτιριακού αποθέματος** στις υπό εξέταση περιοχές, καθώς και για τον **καθορισμό ζωνών με την ίδια κινηματική συμπεριφορά** στις γύρω από τα ενεργά ρήγματα περιοχές. Επιπλέον το ερευνητικό πρόγραμμα στόχευε να θέσει τις βάσεις στην προσπάθεια μείωσης του σεισμικού κινδύνου στις δύο εξεταζόμενες περιοχές, και να συμβάλει επομένως στην ουσιαστική μείωση των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών, καθώς επίσης και στην αποτελεσματικότερη προστασία των πολιτών.

Τα επιστημονικά αποτελέσματα του προγράμματος είναι οπωσδήποτε πολύ χρήσιμα για έναν **ουσιαστικό αντισεισμικό πολεοδομικό σχεδιασμό πόλεων** με ενεργά ρήγματα και αποτελούν τη βάση για τη συγγραφή οδηγιών για ένα σχεδιασμό έκτακτης ανάγκης που είναι και ο κύριος στόχος της μελέτης για την πόλη της Πάτρας. Ειδικότερα, το περιεχόμενο της ερευνητικής αυτής εργασίας της ομάδας του ΟΑΣΠ είχε το παρακάτω περιεχόμενο:

Καταρχήν έγινε μια **συνθετική παρουσίαση των αποτελεσμάτων των ειδικών γεωλογικών και σεισμοτεκτονικών μελετών** που αντιμετώπισαν συμπληρωματικές πτυχές της σεισμικής επικινδυνότητας και τρωτότητας στην περιοχή. Τα αποτελέσματα των μελετών αυτών εντάχθηκαν σε πληροφορικό υπόβαθρο αντισεισμικού σχεδιασμού για την πόλη και τροφοδότησαν Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών (GIS).

Στη συνέχεια εξετάστηκε και αξιολογήθηκε η **υφιστάμενη κατάσταση στο νομό Αχαΐας και στο Πολεοδομικό Συγκρότημα της Πάτρας** υπό το πρίσμα της προστασίας της πόλης από σεισμό. Ειδικότερα, σε ότι αφορά την πόλη της Πάτρας:

- Εξετάστηκαν κατ' αρχήν ο ρόλος της πόλης και η εξέλιξη της, τα βασικά πολεοδομικά, οικιστικά και πληθυσμιακά χαρακτηριστικά της, στοιχεία τεχνικής και κοινωνικής υποδομής, το κυκλοφοριακό δίκτυο με στόχο να γίνει κατανοητή η γεωγραφία εκτεθειμένων σε κίνδυνο στοιχείων, καθώς και η λειτουργία της πόλης.
- Έγινε προσπάθεια για μακροσκοπική πρώτη θεώρηση της σεισμικής τρωτότητας του κτιριακού αποθέματος της πόλης.
- Αξιολογήθηκε το θεσμικό και διοικητικό πλαίσιο του σχεδιασμού έκτακτης ανάγκης και το υφιστάμενο νομαρχιακό σχέδιο «Ξενοκράτης – σεισμοί» προκειμένου να διαπιστωθεί το επίπεδο της οργανωτικής στάθμης του δυναμικού απόκρισης.

Τα δεδομένα αυτά συνδυάστηκαν προκειμένου να οδηγήσουν σε μια **διάγνωση των βασικών προβλημάτων** που ενδέχεται να αντιμετωπίσει κάθε περιοχή της πόλης σε περίπτωση σεισμού και των σχετικών δυσλειτουργιών κατά την μετασεισμική απόκριση.

Λαμβάνοντας υπόψη τα προηγούμενα, προτάθηκε ένα **σύστημα σχεδιασμού και αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης** στο νομό στην κατεύθυνση της ενσωμάτωσης του Δήμου Πατρέων στον μηχανισμό απόκρισης. Κρίσιμο στοιχείο αποτέλεσε ο καθορισμός του πεδίου ευθύνης του Δήμου στην αντιμετώπιση σεισμικής καταστροφής βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων καθώς και η εξειδίκευση του πεδίου αυτού σε τομείς δράσης. Αντίστοιχα ορίστηκαν όργανα σχεδιασμού και διαχείρισης έκτακτης ανάγκης του Δήμου και διατυπώθηκαν προτάσεις οργανωτικής προσαρμογής του δήμου προκειμένου να μπορέσει να ανταποκριθεί στο νέο του ρόλο. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στη δημιουργία μηχανισμού για την εξασφάλιση συμβατότητας του δημοτικού με το νομαρχιακό σχέδιο έκτακτης ανάγκης και το συντονισμό της μετασεισμικής δράσης μεταξύ κρατικής διοίκησης, νομαρχιακής αυτοδιοίκησης και δήμου.

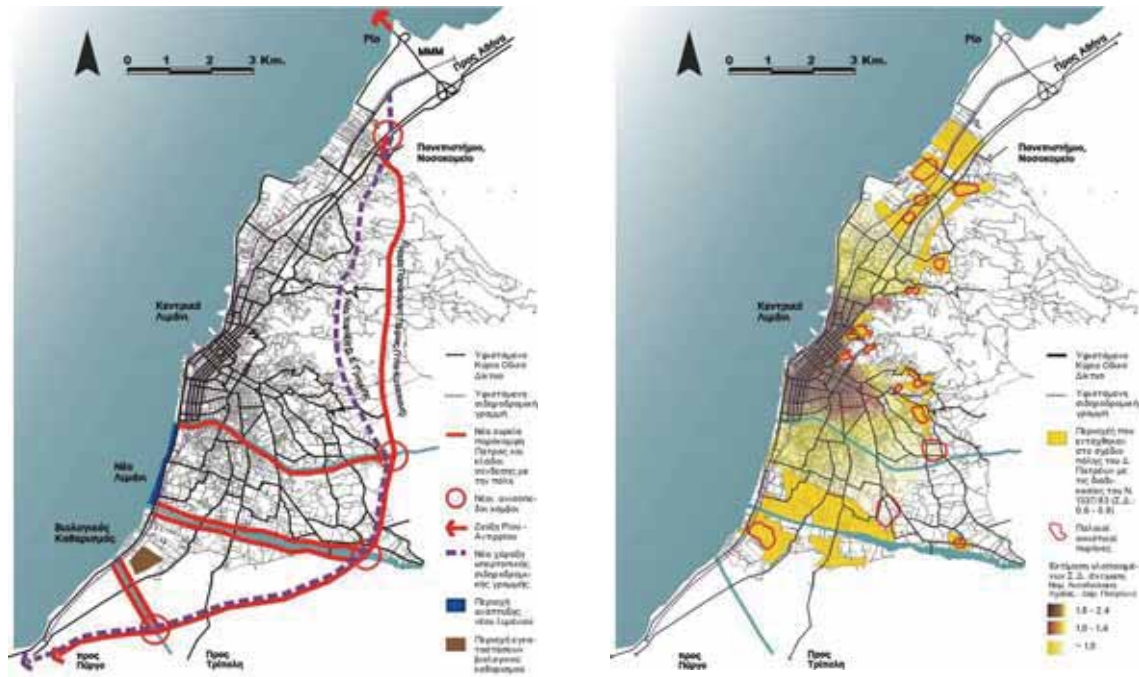
Προτάθηκαν ακόμη συγκεκριμένα βήματα που χρειάζεται να γίνουν από το δήμο Πατρέων, με τη συμβολή και υποστήριξη της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αχαΐας και της κρατικής διοίκησης, για την οριστικοποίηση, θεσμοθέτηση και υλοποίηση του σχεδίου.

Αναλυτικότερα εξετάστηκαν **τομείς του σχεδίου με σημαντική χωρική διάσταση και εντάχθηκαν στο Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών** που δημιουργήθηκε ως εργαλείο αντισεισμικού σχεδιασμού για την πόλη της Πάτρας. Ειδικότερα:

- Μελετήθηκε το δίκτυο **οδών διαφυγής και χώρων καταφυγής** της πόλης, δεδομένου ότι αποτελεί συνήθη πρακτική στην Ελλάδα η εκκένωση των κτιρίων αμέσως μετά το σεισμό και η παραμονή του πληθυσμού σε ανοιχτούς ασφαλείς χώρους για ορισμένο χρονικό διάστημα.
- Εξετάστηκε η μετασεισμική προσαρμογή του συγκοινωνιακού δικτύου κατά την περίοδο έκτακτης ανάγκης μετά το σεισμό. Ιδιαίτερη μέριμνα δόθηκε στην παράκαμψη της πόλης δεδομένου ότι η Εθνική Οδός που αποτελεί τον κύριο οδικό άξονα πρόσβασης διέρχεται από το κεντρικό πυκνοδομημένο τμήμα της το οποίο αναμένεται να παρουσιάσει σημαντικά προβλήματα προσβασιμότητας. Σε σχέση με το έκτακτο δίκτυο κυκλοφορίας εξετάστηκε η θέση των χώρων υποδοχής του έξωθεν δυναμικού παροχής βοήθειας.
- Χαρτογραφήθηκαν επίσης οι θέσεις των κρίσιμων υπηρεσιών και διατυπώθηκαν οι βασικές αρχές για τον καθορισμό των θέσεων μετεγκατάστασης τους μετά το σεισμό αν χρειαστεί.
- Αναλυτικά μελετήθηκε το πρόβλημα της **χωροθέτησης χώρων παροχής βοήθειας και άμεσης στέγασης σεισμοπλήκτων** σε ελεύθερους χώρους της πόλης. Αντίστοιχα, δόθηκαν οδηγίες για το **σχεδιασμό χώρων ημιμόνιμης στέγασης** και προτάθηκαν ενδεικτικά τέτοιοι χώροι.

Η συμμετοχή μου στο παραπάνω πρόγραμμα εντοπίσθηκε κυρίως στα σημεία με πολεοδομική / χωρική διάσταση και ειδικότερα στα παρακάτω:

- Κεφάλαιο 4 «Αναγνώριση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης υπό την οπτική της αντισεισμικής προστασίας της πόλης της Πάτρας». Ειδικότερα συντάκτης των εξής εδαφίων:
  - 4.1.6. «Δεδομένα υπερτοπικής υποδομής»
  - 4.2.1. «Η ιστορική εξέλιξη της πόλης και ο ρόλος της στην ευρύτερη περιοχή»
  - 4.2.3. «Υφιστάμενες και θεσμοθετημένες χρήσεις γης»
  - 4.2.4. «Χρήσεις και λειτουργίες μεγάλης σπουδαιότητας και κρίσιμης σημασίας για την αντισεισμική προστασία»
  - 4.2.5. «Θεσμοθετημένοι όροι δόμησης και υφιστάμενη κατάσταση δόμησης»
  - 4.2.7. «Ελεύθεροι / κοινόχρηστοι χώροι»
  - 4.2.9. «Δίκτυα κυκλοφορίας και κύρια χαρακτηριστικά τους»
- Κεφάλαιο 5 «Πρόταση για ένα σχέδιο έκτακτης ανάγκης στην κατεύθυνση της ανάληψης πεδίου ευθύνης από το Δήμο Πατρέων». Ειδικότερα συντάκτης του εδαφίου 5.3.7. «Μετασεισμική προσαρμογή του συγκοινωνιακού δικτύου».

Αριστερά: Τα «μεγάλα έργα» που προγραμματίζονται ή και κατασκευάζονται ήδη στην ευρύτερη περιοχή του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας (ευρεία παράκαμψη, νέα περιφερειακή χάραξη σιδηροδρομικής γραμμής, ζεύξη Ρίου - Αντιρρίου, νέο λιμάνι, βιολογικός καθαρισμός). Δεξιά: Εκτίμηση υλοποιημένων Συντελεστών Δόμησης στην πόλη της Πάτρας (σύνθεση, επεξεργασία και επιμέλεια χαρτών: Κων. Σεργιάς).

- ο Επεξεργασία και σύνταξη σειράς χαρτών, μεταξύ των οποίων και οι παρακάτω:
  - 4.5. «Τα μεγάλα έργα που προγραμματίζονται ή και κατασκευάζονται ήδη στην ευρύτερη περιοχή του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας ...»
  - 4.7. «Θεσμοθετημένες χρήσεις γης και προτεινόμενη οργάνωση κυκλοφοριακού δικτύου στο Πολεοδομικό Συγκρότημα της Πάτρας, σύμφωνα με το ισχύον ΓΠΣ»
  - 4.8. «Χρήσεις, λειτουργίες και υπηρεσίες κρίσιμης σπουδαιότητας για τη λειτουργία και αντισεισμική προστασία της πόλης της Πάτρας»
  - 4.9. «Η διάρθρωση των μέγιστων επιτρεπόμενων ΣΔ στην πόλη της Πάτρας ...»
  - 4.10. «Εκτίμηση υλοποιημένων ΣΔ στην πόλη της Πάτρας»
  - 4.12. «Υφιστάμενοι ελεύθεροι χώροι στον πυρήνα και στην περιφέρεια της πόλης της Πάτρας»
  - 4.13. «Λειτουργική ιεράρχηση του Κύριου Οδικού Δικτύου της Πάτρας ...»
  - 4.14. «Κατανομή κυκλοφοριακών φόρτων τυπικής καθημερινής στους δρόμους του Κύριου Οδικού Δικτύου της Πάτρας»
  - 5.4. «Εναλλακτικές διαδρομές παράκαμψης του κέντρου της Πάτρας σε συσχετισμό με το δίκτυο των Κύριων Οδών της πόλης»
- ο Συνολική επιμέλεια και ευθύνη της μορφοποίησης, παρουσίασης και ηλεκτρονικής επεξεργασίας των τευχών της ερευνητικής εργασίας (ελληνόγλωσσου και αγγλόγλωσσου).

11.Ερευνητικό πρόγραμμα «Ιππόδαμος»

Το ερευνητικό αυτό πρόγραμμα εκπονήθηκε από το Εργαστήριο αρχιτεκτονικής τεχνολογίας και σχεδιασμού του χώρου του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών με χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας. Επιστημονικός υπεύθυνος ήταν ο καθηγητής Ν. Δ. Πολυδωρίδης.

Στόχος του ερευνητικού έργου ήταν η δημιουργία ενός **Πληροφοριακού Συστήματος για τη δομή και το σχεδιασμό του Ελληνικού χώρου τον 20^ο αιώνα**.

Η συμμετοχή μου εντοπίστηκε στην επεξεργασία των παρακάτω δύο αντικειμένων (σε συνεργασία με τον καθηγητή Α. Αραβαντινό):

- Διερεύνηση βιβλιογραφικών δεδομένων, για βιβλία και άρθρα (διδασκορικές διατριβές, έρευνες, μελέτες, εκθέσεις και λοιπά δημοσιεύματα), στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία, που έχουν γραφεί για τη δομή του ελληνικού χώρου.
- Διερεύνηση τεκμηρίων (documents). Συλλογή βασικών κειμένων, σε πλήρη ή περιληπτική μορφή, τα οποία κρίνονται βασικά και θεμελιώδη για τη μελέτη της ιστορικής εξέλιξης του ελληνικού χώρου.

12.Στρατηγικό πλαίσιο χωρικής ανάπτυξης για την Αθήνα – Αττική

Το ερευνητικό αυτό πρόγραμμα εκπονήθηκε από τον Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ κατ' ανάθεση της Δ/σης Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ. Επιστημονική υπεύθυνη ήταν η αν. καθηγήτρια Κ. Γεράρδη.

Κύριο αντικείμενο του ερευνητικού έργου ήταν σύμφωνα με τη σχετική σύμβαση:

- Η διατύπωση προτάσεων για το Στρατηγικό Πλαίσιο Χωρικής Ανάπτυξης καθώς και για το Πρόγραμμα Δράσης που το συνοδεύει για την Περιφέρεια της Αττικής σύμφωνα με το Νόμο για τη Χωροταξία και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της χώρας.
- Η διατύπωση προτάσεων για τη Μητροπολιτική Διοίκηση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Αθήνας και
- Η απόκτηση από το ΥΠΕΧΩΔΕ και τον ΟΡΣΑ, σχετικών με τα ανωτέρω, προτάσεων του ερευνητικού προγράμματος που αξιολογούμενες και επεξεργαζόμενες θα μπορούν να αξιοποιηθούν στα προγράμματά τους που διαχρονικά εξελίσσονται.

Κατά την πρώτη φάση του ερευνητικού προγράμματος, η συμμετοχή μου εντοπίστηκε σε δύο κυρίως τομείς:

α) Συνεργασία με την επιστημονική υπεύθυνη Κ. Γεράρδη στον **συντονισμό και στην παρακολούθηση του όλου ερευνητικού έργου**. Ειδικότερα συνέβαλα μεταξύ άλλων στη συλλογή, αποδελτίωση και οργάνωση του υφιστάμενου σχετικού αναλυτικού υλικού (κείμενα, μελέτες, χάρτες, κλπ), στην εξασφάλιση και οργάνωση ενός συστήματος κατάλληλων

υποβάθρων της περιφέρειας Αττικής σε συμβατική και ψηφιακή μορφή και τέλος στην παρακολούθηση των επιμέρους υποομάδων και στην τροφοδοσία τους με αναγκαίο υλικό.

β) **Ειδική θεώρηση του μητροπολιτικού κέντρου της Αθήνας** σε συνεργασία με τον καθηγητή Α. Αραβαντινό και τον Β. Γαβριελάτο. Ειδικότερα, στα πλαίσια αυτής της διερεύνησης, που οδήγησε στη σύνταξη του κεφαλαίου Δ της πρώτης φάσης της παραπάνω έρευνας, έγινε κατ' αρχήν (με συμβολή και άλλων εξειδικευμένων συνεργατών του ερ. προγράμματος) μια **συστηματική κατά τομέα ανάλυση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης** στο Δήμο Αθηναίων (ανθρώπινος παράγων, πολεοδομική θεώρηση συνόλου και χρήσεις γης, οικοδομικός όγκος, αισθητική και περιβαλλοντική διάσταση, κατοικία, διοικητική διάρθρωση και εγκαταστάσεις υπηρεσιών ευρύτερου δημόσιου τομέα, γραφεία, ιδιωτική διοίκηση και οικονομία, εμπόριο, εγκαταστάσεις κοινωνικών υπηρεσιών, πολιτισμός, ψυχαγωγία, τουρισμός, κοινόχρηστοι χώροι και πράσινο, μεταφορές).

Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στη συνέχεια, στη **διατύπωση μιας σειράς εναλλακτικών σκέψεων για τη διαμόρφωση μιας μεθόδου χωρικού προσδιορισμού του Κέντρου Μητροπολιτικών Δραστηριοτήτων (ΚΜΔ) της Αθήνας**. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα της Μελέτης Ανάπτυξης Μετρό (ΜΑΜ – Αττικό Μετρό Α.Ε.), καθώς επίσης και της εταιρείας ICAP. Πιο συγκεκριμένα η πρώτη εναλλακτική προσέγγιση του προσδιορισμού της έκτασης του ΚΜΔ της Αθήνας βασίσθηκε στη χωρική κατανομή των βασικών κατηγοριών χρήσεων γης, η δεύτερη στη χωρική κατανομή των θέσεων απασχόλησης ανά κλάδο και η τρίτη στη χωρική κατανομή των επιχειρήσεων ανά κλάδο και ανά ταχυδρομικό τομέα.

Τέλος διατυπώθηκαν εναλλακτικές εκτιμήσεις όσον αφορά τις **προοπτικές εξέλιξης** στην περιοχή του Δήμου Αθηναίων και του ΚΜΔ.

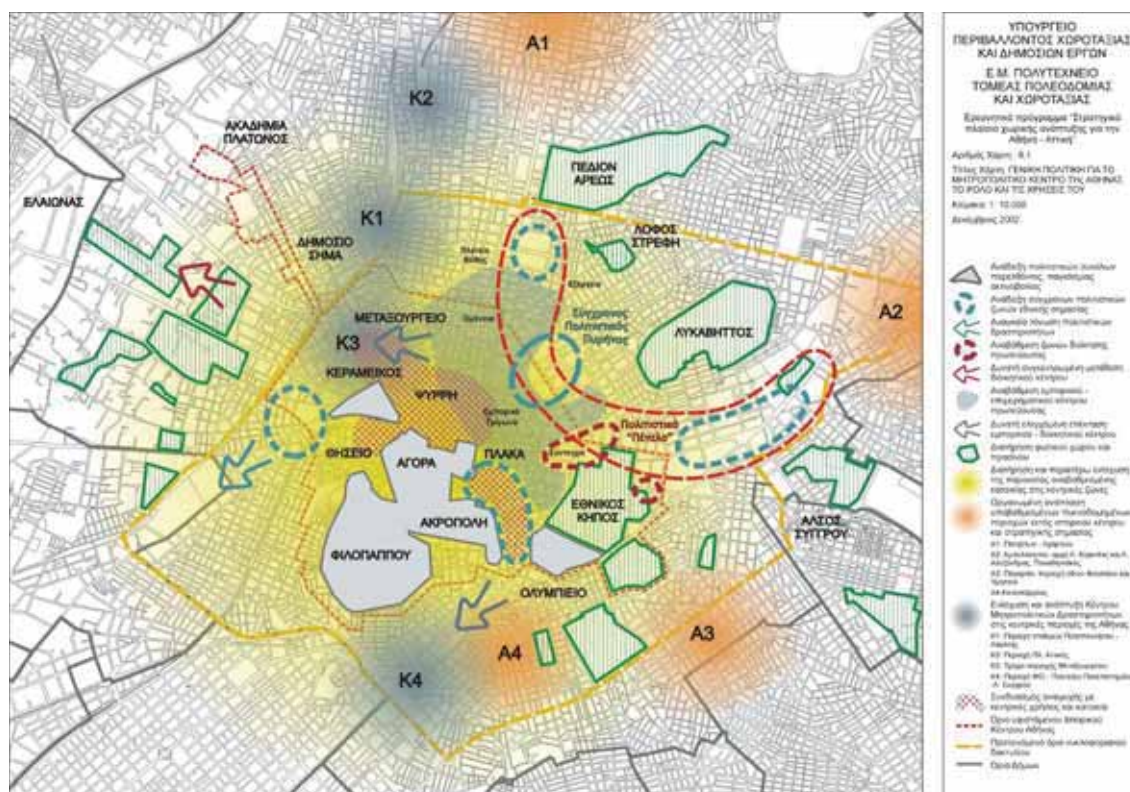
Κατά τη δεύτερη φάση του ερευνητικού προγράμματος, επίκεντρο της δραστηριότητάς μου αποτέλεσε η συμβολή στον **συντονισμό** του όλου ερευνητικού προγράμματος, η διερεύνηση διατυπωμένων στόχων, βασικών αρχών και κατευθύνσεων χωρικής ανάπτυξης στα πλαίσια του στρατηγικού σχεδιασμού σημαντικών **ευρωπαϊκών πόλεων**, καθώς επίσης και η συνεργασία κατά τη διατύπωση **στόχων και εναλλακτικών σεναρίων** για την εξέλιξη του Κέντρου Μητροπολιτικών Δραστηριοτήτων της Αθήνας (σε συνεργασία με τους Α. Αραβαντινό και Β. Γαβριελάτο). Επίσης συνεργάστηκα στη σύνοψη και χαρτογραφική απόδοση α) των συμπερασμάτων από την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στην Περιφέρεια Αττικής και β) των τεσσάρων εναλλακτικών σεναρίων για τη μελλοντική ανάπτυξη της Αττικής (σενάρια: τάσεων, επιθυμητό, ρεαλιστικό, αρνητικών εξελίξεων).

Στην τρίτη και τέταρτη φάση, η συμμετοχή μου εντοπίζεται στη διερεύνηση, επεξεργασία και διατύπωση πολεοδομικών προτάσεων για την μελλοντική εξέλιξη του Κέντρου Μητροπολιτικών Δραστηριοτήτων (ΚΜΔ) της Αθήνας, καθώς και στην σύνθεση και επεξεργασία των αντίστοιχων χαρτών (σε συνεργασία με τους Α. Αραβαντινό και Β. Γαβριελάτο).

Ειδικότερα δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στον «κορμό» του ΚΜΔ, ο οποίος γενικά βρίσκεται στους κεντρικούς Δήμους του Λεκανοπεδίου, έχοντας τον πυρήνα του εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Αθηναίων.

Επειδή η περιοχή αυτή, λόγω της σημασίας της για την Περιφέρεια Αττικής, αλλά και της ακτινοβολίας της μέσα σε μια αρκετά ευρύτερη περιοχή της χώρας, θα απαιτήσει πιθανότατα ιδιαίτερες αντιμετώπισεις, επιχειρήθηκε μια συστηματική διατύπωση εξειδικευμένων μέτρων και προγραμμάτων (τόσο απλών τομεακών, όσο και συνθετότερων πολυθεματικών) για τη χωρική της οργάνωση.

Παρουσιάστηκαν επίσης, χάριν πληρότητας και με συνοπτικό τρόπο, στοιχεία αξιολόγησης προβλημάτων, τάσεων και δυνατοτήτων του παραπάνω «κορμού» του ΚΜΔ της Αθήνας, η τελική διατύπωση των γενικών στόχων για τη χωρική ανάπτυξή του, καθώς επίσης και το επιλεγμένο σενάριο για τη χωρική οργάνωση της πόλης της Αθήνας και του ΚΜΔ, όπως αυτό προέκυψε, σύμφωνα με τις οδηγίες της επιτροπής παρακολούθησης του ερευνητικού προγράμματος, από τον συνδυασμό των αρχικών σεναρίων αρ. 2 (Σχεδιασμένη προώθηση ρεαλιστικών λύσεων: διορθωτικό σενάριο) και αρ.1 (Πραγματοποίηση ριζοσπαστικών λύσεων).

Γενική πολιτική για το Κέντρο Μητροπολιτικών Δραστηριοτήτων της Αθήνας, το ρόλο και τις χρήσεις του (Πηγή: ΕΜΠ, 2003, ερευνητικό πρόγραμμα «Στρατηγικό πλαίσιο χωρικού σχεδιασμού για την Αθήνα - Αττική», Γ' & Δ' φάση. Σύνοψη και επεξεργασία χάρτη: Α. Αραβαντινός, Κ. Σεργιάς).

13.Οι ευρωπαϊκές και ελληνικές μητροπόλεις στον 21^ο αιώνα. Εξέλιξη θεωριών και απόψεων για τον αστικό χώρο

Το ερευνητικό αυτό έργο εγκρίθηκε (2002) στα πλαίσια του προγράμματος ενίσχυσης βασικής έρευνας «Θαλής 2001» του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου και εκπονείται από ερευνητική ομάδα του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ, με συμμετέχοντες τους Α. Αραβαντινό (επ. υπεύθυνο), Μ. Ζήφου, Β. Ιωάννου, Ζ. Κανετάκη, Δ. Πολυχρονόπουλο και Κ. Σεργάο.

Βασικό αντικείμενο της έρευνας αποτελεί η διερεύνηση, συστηματική καταγραφή, κατάταξη και ανάλυση των διατυπωμένων μέσα από γραπτά τεκμήρια της τελευταίας 20-ετίας (βιβλία, περιοδικά, πρακτικά συνεδρίων, κλπ.) δεδομένων, που συγκροτούν τη **διαμόρφωση της πολεοδομικής σκέψης και θεωρίας για την ευρωπαϊκή και ελληνική πόλη του 21^{ου} αιώνα**. Κυρίαρχη πρόθεση αποτελεί η συγκρότηση ενός ευρύτερου πλαισίου κριτικής διερεύνησης, που αφορά τις μεταβολές των δομών οργάνωσης και λειτουργίας του αστικού χώρου, και μάλιστα σε σχέση με ένα σύνολο μεταβλητών παραμέτρων (πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών, περιβαλλοντικών, τεχνολογικών, κλπ.), που δημιουργούν με ταχύτατους ρυθμούς σημαντικές μεταλλαγές στο πολεοδομικό περιβάλλον. Τέτοιες μεταλλαγές χαρακτηρίζονται, μεταξύ άλλων από έννοιες όπως: «πληθυσμιακή κινητικότητα», «παγκοσμιοποίηση», «πολυσυλλεκτικός / πολύ-πολιτισμικός αστικός χώρος» (multicultural space / city), «εικονική πραγματικότητα / εικονικός χώρος» (virtual space / city), κλπ., ενώ νέοι όροι, όπως «Μετάπολη», «Οικόπολη» (eco space / city), «Πράσινη» Αρχιτεκτονική» (green architecture), «Βιώσιμη Ανάπτυξη» (sustainable development), κλπ. εμφανίζονται ολοένα και εντονότερα στο επίκεντρο των αναζητήσεων που αφορούν το μέλλον του αστικού χώρου. Στο παραπάνω πλαίσιο, **βασικοί στόχοι** της έρευνας είναι:

- Εξέλιξη μιας βασικής μεθοδολογίας, συγκριτικής προσέγγισης, κατάταξης και αξιολόγησης, θεωρητικών απόψεων γύρω από άμεσα ή έμμεσα σχετιζόμενες με την πολεοδομία πτυχές που αναφέρονται στην αλληλεπίδραση μιας σειράς κοινωνικών, οικονομικών, τεχνικών, περιβαλλοντικών, αισθητικών κλπ. παραμέτρων, στην μελλοντική διαμόρφωση του πολεοδομικού περιβάλλοντος των ευρωπαϊκών πόλεων.
- Συστηματοποίηση του σχετικού υλικού, ώστε να καταστεί σαφής και παρουσιασμένη με κριτικό τρόπο η εξέλιξη των ιδεών και θεωριών γύρω από το υπόψη θέμα.
- Διερεύνηση πιθανών κοινών σημείων, αλλά και αντιθέσεων, μεταξύ απόψεων και θεωριών που διατυπώθηκαν σε διαφορετικούς τόπους και σε διαφορετικές χρονικές στιγμές.
- Αξιολόγηση της επιρροής των κατά καιρούς διατυπωμένων απόψεων στους όρους ανάπτυξης των ευρωπαϊκών πόλεων, καθώς επίσης και του βαθμού ανάδειξής τους σε «μοχλούς» ενεργοποίησης νέων πολεοδομικών μετασχηματισμών.
- Τέλος δημιουργία μια βάση αναφοράς στα πλαίσια των σκοπών τις πολεοδομικής διαδικασίας και της περαιτέρω έρευνας στον τομέα αυτό.

14.Επιπτώσεις μεγάλων διοργανώσεων στη χωρική δομή και στην οργάνωση μητροπολιτικών περιοχών. Η περίπτωση της Αθήνας και του Αμβούργου

Το ερευνητικό αυτό έργο εγκρίθηκε το 2006 στα πλαίσια του προγράμματος προώθησης των ανταλλαγών και της επιστημονικής συνεργασίας Ελλάδας – Γερμανίας (πρόγραμμα ΙΚΥΔΑ 2007) του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) και της Γερμανικής Υπηρεσίας Ακαδημαϊκών Ανταλλαγών (DAAD). Το πρόγραμμα ειπονήθηκε από κοινή ερευνητική ομάδα του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ (επιστημονικός υπεύθυνος: Κων. Σερράος, επίκουρος καθηγητής Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, μέλη: Ε. Ασπρογέρακας, Δρ. ΕΜΠ, Β. Ιωάννου, Δρ. ΕΜΠ, Τ. Μιχαηλίδης, υπ. Δρ. ΕΜΠ, Δ. Σοφιανόπουλος, υπ. Δρ. ΕΜΠ) και του Hafencity Universität Hamburg (HCU) (επιστημονικός υπεύθυνος: Jörg Knieling, καθηγητής, δ/ντης Ινστιτούτου πολεοδομικού, χωροταξικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού, μέλη: A. Matern, υπ. Δρ HCU, S. von Löwis, υπ. Δρ HCU, A. Papaioannou, υπ. Δρ HCU, F. Othengrafen, υπ. Δρ HCU).

Κεντρικό στόχο του κοινού επιστημονικού – ερευνητικού προγράμματος αποτελεί η συγκριτική διερεύνηση των επιπτώσεων των μεγάλων διοργανώσεων στη χωρική ανάπτυξη, στις οργανωτικές δομές και στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων, στις περιπτώσεις των μητροπολιτικών περιοχών της Αθήνας και του Αμβούργου. Στα πλαίσια της όλης έρευνας, ιδιαίτερη σημασία αποκτούν τα παρακάτω ζητήματα:

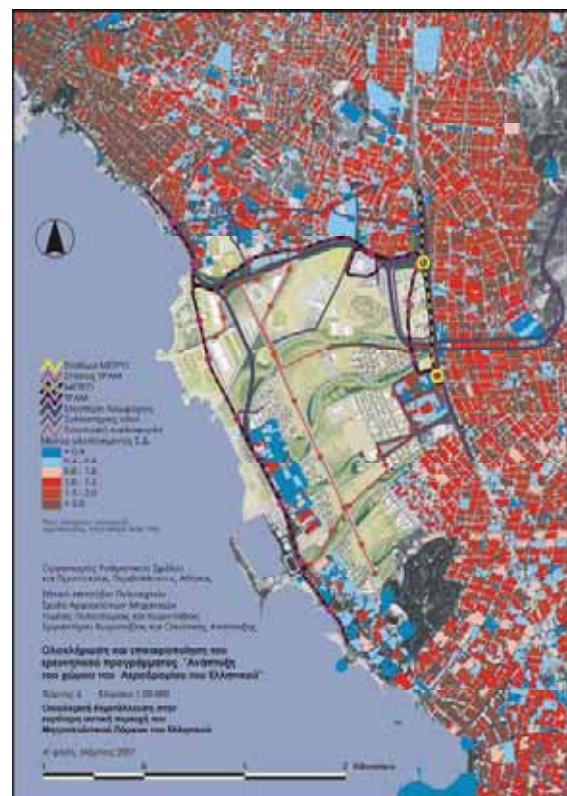
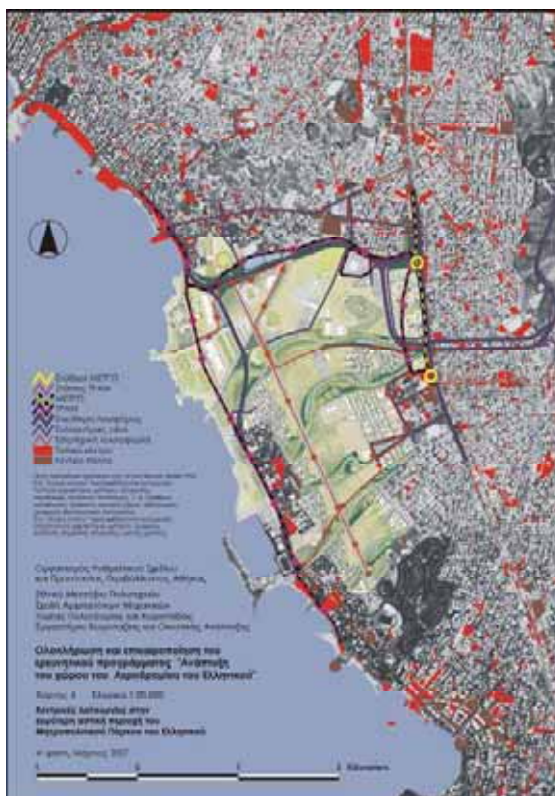
- Σημασία των μεγάλων διοργανώσεων ως εργαλείου προβολής (place marketing) μιας μητροπολιτικής περιφέρειας. Ειδικότερα, συμβολή των μεγάλων διοργανώσεων στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ελκυστικότητας των μητροπολιτικών περιφερειών, για κατοίκους, επενδυτές και επισκέπτες.
- Επιρροή του συστήματος και των δομών χωρικού σχεδιασμού, στην αστική ανάπτυξη και στη διαμόρφωση οργανωτικών δομών σε μητροπολιτικές περιφέρειες, καθώς επίσης και στο σχεδιασμό και την οργάνωση μεγάλων διοργανώσεων (συγκριτικά και τη Γερμανία και την Ελλάδα).
- Επιρροή της σχέσης κέντρου – περιφέρειας σε μια μητροπολιτική περιοχή από τις απαιτήσεις για τη διεξαγωγή μιας μεγάλης διοργάνωσης (κατά την προετοιμασία, τη διεξαγωγή, αλλά και μακροπρόθεσμα).
- Οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τη διεξαγωγή μεγάλων διοργανώσεων σε μητροπολιτικές περιφέρειες.
- Επίδραση μεγάλων διοργανώσεων στις διαδικασίες και στα εργαλεία του πολεοδομικού σχεδιασμού. Διερεύνηση συγκεκριμένων θεματικών – τομεακών επιλογών κατά την προώθηση πολεοδομικών στρατηγικών και δράσεων, ως αποτέλεσμα μεγάλων διοργανώσεων και επιρροή τους στην συνολική χωρική ανάπτυξη.

- ο Διαμόρφωση νέων οργανωτικών δομών για τη διεξαγωγή μεγάλων διοργανώσεων και τρόποι ένταξής τους στην υφιστάμενη οργανωτική δομή της μητροπολιτικής περιφέρειας. Διερεύνηση της δυνατότητας διατήρησης νέων οργανωτικών μορφών και αξιοποίησης νέων εμπειριών και μετά τη λήξη μιας μεγάλης διοργάνωσης.
- ο Συμμετέχοντες (φορείς, ιδιώτες με διαφορετικά συμφέροντα – ενδιαφέροντα) κατά τη διεξαγωγή μιας μεγάλης διοργάνωσης. Δυνατότητες διαμόρφωση μορφών διακυβέρνησης. Επιπτώσεις της δράσης ιδιωτών, στα πλαίσια διεξαγωγής μιας μεγάλης διοργάνωσης, στον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό. Εργαλεία προσέλκυσής τους. Μηχανισμοί διαφύλαξης του κοινού συμφέροντος έναντι του ενδεχομένου επικράτησης ατομικών συμφερόντων.

15.Ολοκλήρωση και επικαιροποίηση του ερευνητικού προγράμματος με τίτλο: Ανάπτυξη του χώρου του Αεροδρομίου του Ελληνικού

Συνεργασία στο ερευνητικό πρόγραμμα (2007) του Εργαστηρίου Χωροταξίας και Οικιστικής Ανάπτυξης του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας ΕΜΠ (επιστημονικός υπεύθυνος: Σοφία Αυγερινού Κολώνια, βασικός συντονιστής της έρευνας: Λουδοβίκος Βασενχόβεν). Στόχος του Προγράμματος είναι η ενίσχυση του Οργανισμού Αθήνας, ώστε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του «άρθρου ένατου» του Ν.2338 (ΦΕΚ 202Α'/95). Αυτό θα επιτευχθεί με την ολοκλήρωση και επικαιροποίηση του ερευνητικού προγράμματος «Ανάπτυξη του χώρου του Αεροδρομίου του Ελληνικού».

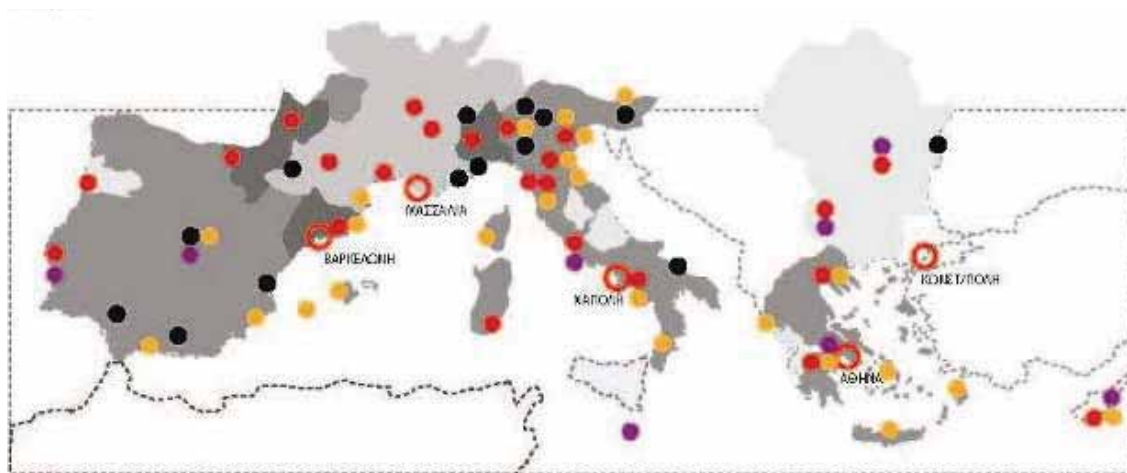

Αντικείμενο, κατά συνέπεια, του ερευνητικού έργου είναι: α) Η επικαιροποίηση του ανατεθέντος, κατά το 1995 στο ΕΜΠ, προγράμματος με τίτλο «Ανάπτυξη του χώρου του Αεροδρομίου του Ελληνικού» σύμφωνα με τα απαιτούμενα από το Ν.2338/95 για την χωροταξική, περιβαλλοντική και οικιστική ένταξη σε ότι αφορά τα νεότερα δεδομένα σε μητροπολιτικό επίπεδο (μεγάλα έργα, νέες μητροπολιτικές χωροθετήσεις λόγω μεταολυμπιακής χρήσης ολυμπιακών εγκαταστάσεων, οικιστική δυναμική κλπ.), αλλά και σύμφωνα με το σενάριο ανάπτυξης που έχει επιλεγεί να προχωρήσει, μετά τον Διεθνή Διαγωνισμό για το χώρο του αεροδρομίου του Ελληνικού, ώστε να καταστεί δυνατή η θεσμοθέτηση της ολοκληρωμένης πλέον μελέτης. β) Η εξέταση θεμάτων του Φορέα Διαχείρισης, ώστε εάν χρειαστεί να γίνει θεσμική ρύθμιση, καθώς επίσης και ο καθορισμός και προγραμματισμός των περαιτέρω ειδικών μελετών και ενεργειών που θα απαιτηθούν για την ολοκλήρωση του έργου.

16.Διερεύνηση δεικτών αστικής ανταγωνιστικότητας ευρωπαϊκών μητροπόλεων

Το ερευνητικό αυτό έργο εγκρίθηκε το 2007 στα πλαίσια του Προγράμματος Ενίσχυσης Βασικής Έρευνας «ΠΕΒΕ 2007» του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου (Συγκλητική Επιτροπή Βασικής Έρευνας). Το πρόγραμμα εκπονήθηκε από ερευνητική ομάδα του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ, με επιστημονικό υπεύθυνο τον Κων. Σερράο, επίκουρο καθηγητή ΕΜΠ και μέλη τους: Ι. Καρύδη, υπ. Δρ. ΕΜΠ, Τ. Μιχαηλίδης, υπ. Δρ. ΕΜΠ, Δ. Σοφιανόπουλος, υπ. Δρ. ΕΜΠ. Επιστημονική σύμβουλος της ερευνητικής ομάδας ήταν η Α. Αυγερινού – Κολώνια, καθηγήτρια ΕΜΠ.

Γενικό αντικείμενο του ερευνητικού έργου είναι η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των δεδομένων του αστικού (και περιαστικού) χώρου και των στοιχείων που συνδέονται με την «ανταγωνιστικότητα» των πόλεων. Τα δεδομένα που θα εξεταστούν αφορούν των ευρωπαϊκό χώρο, με ιδιαίτερη έμφαση στη ζώνη της Μεσογείου. Ειδικότερα, επιμέρους αντικείμενα του ερευνητικού προγράμματος είναι:

- να διερευνήσει και να κατατάξει (με βάση συγκεκριμένο σύστημα κριτηρίων) τα δεδομένα («φαινόμενα», ενδεχομένως και με προβληματική υφή) εκείνα που εμφανίζονται στον αστικό χώρο, ως αποτέλεσμα α) δυναμικών που αναπτύσσονται σε αυτόν και β) πολιτικών που ασκούνται.
- να διερευνήσει και να κατατάξει (με βάση συγκεκριμένο σύστημα κριτηρίων) τα δεδομένα εκείνα που σχετίζονται με την «ανταγωνιστικότητα» των πόλεων (ποιά είναι εκείνα τα στοιχεία που κάνουν μια πόλη ανταγωνιστική απέναντι σε άλλες;) Σε αυτό το πλαίσιο προφανώς θα πρέπει να διερευνηθεί ή ίδια ή έννοια της ανταγωνιστικότητας και οι πιθανές πτυχές που αυτή μπορεί να έχει. Στα πλαίσια της παρούσας ερευνητικής πρότασης ή έμφαση δίνεται σε δύο από αυτές τις πτυχές: α) σε αυτή που σχετίζεται με τους μηχανισμούς προσέλκυσης ανθρώπινου κεφαλαίου (πληθυσμού) και επενδύσεων (κιεντρικών / επιχειρηματικών / οικονομικών δραστηριοτήτων) και β) σε αυτή που σχετίζεται με τους μηχανισμούς προσέλκυσης βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Σε αυτό το πλαίσιο σημαντικό ρόλο παίζει η διαδικασία διεκδίκησης και διεξαγωγής μεγάλων διοργανώσεων. Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει επίσης η απαίτηση προστασίας και ανάπτυξης του αστικού και περιαστικού χώρου δημιουργώντας συνθήκες για επενδύσεις που ευνοούν το μεγαλύτερο οικονομικό όφελος με το μικρότερο περιβαλλοντικό κόστος.
- να διερευνήσει τις δυνατότητες ποσοτικής απόδοσης των δεδομένων των δύο παραπάνω ομάδων και να αναπτύξει σχετικές μεθοδολογίες. Για μερικά από αυτά τα δεδομένα ή ποσοτική απόδοση είναι τρέχουσα και προφανής (π.χ. πληθυσμιακή πυκνότητα, κατανομή χρήσεων γης, κλπ.) για άλλα όμως αρκετά δυσχερής (ποιότητα ζωής, κινητικότητα, κλπ.)
- να διερευνήσει τους μηχανισμούς με τους οποίους συσχετίζονται βασικά δεδομένα του αστικού χώρου με σημαντικά στοιχεία που σχετίζονται με την «ανταγωνιστικότητα» των πόλεων, να διερευνήσει δηλαδή τις σχετικές πιθανές συνάψεις, καθώς επίσης και την ένταση ατών των συναφειών. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει επίσης να διερευνηθούν σχετικές εναλλακτικές μεθοδολογίες που θα είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τόσο ποσοτικά στοιχεία (στατιστικές μεθοδολογίες), όσο και ποιοτικά δεδομένα, που δεν μπορούν (ή δεν μπορούν με ασφάλεια) να ποσοτικοποιηθούν (εμπειρικές μεθοδολογίες).
- να διερευνήσει τη δυνατότητα διαμόρφωσης αριθμητικών τρόπων διατύπωσης των παραπάνω σχέσεων, υπό μορφήν δεικτών, οι οποίοι θα μπορούσαν είτε α) να αποδίδουν μια υφιστάμενη κατάσταση, ως μέσο σύγκρισής της με άλλες (στην ίδια περιοχή υπό άλλες συνθήκες, ή σε άλλες περιοχές), είτε β) να αποδίδουν μια επιθυμητή κατάσταση, η οποία θα όφειλε να επιδιωχθεί.

Βασικό αποτέλεσμα του ερευνητικού έργου είναι η διατύπωση ενός μοντέλου το οποίο θα επεξηγεί την έννοια της ανταγωνιστικότητας (παράμετροι, κτήση και απώλεια του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, κλπ) των πόλεων και, θα επιδιώκει να προτείνει ποσοτικές μεθόδους για την μέτρηση αυτής. Τελική επιδίωξη ήταν η δημιουργία ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών που θα συναρτούν τα παραπάνω χαρακτηριστικά με τα διάφορα δεδομένα του

χώρου και για αυτούς τους δείκτες η ενδεχόμενη διατύπωση εναλλακτικών σεναρίων ως προς τη διαμόρφωση του αποδεκτού εύρους τους. Σημαντικό τέλος αναμενόμενο αποτέλεσμα αποτέλεσε η δημιουργία μιας βάσης αναφοράς στα πλαίσια των σιοπών τις πολεοδομικής διδασκαλίας και της περαιτέρω έρευνας στον τομέα αυτό.

17. Αξονες χωροταξικής και οικιστικής ανασυγκρότησης των πυρόπληκτων περιοχών της Ηλείας

Ερευνητικό πρόγραμμα της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ (2007/2008), που εντάσσεται στην ευρύτερη προσπάθεια του ΕΜΠ για στήριξη των πυρόπληκτων περιοχών της Ηλείας. Η περιοχή της όλης έρευνας εντοπίζεται στους Δήμους Αλιφείρας, Ανδριτσαινής, Ζαχάρωσ και Φιγαλείας και περιλαμβάνει τόπους με διαφορετικά φυσικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, δυνατότητες ανάπτυξης και ανάγκες προστασίας. Μεταξύ άλλων αναφέρονται ο ορεινός όγκος της Μίνθης, το όρος Λάπιθας, οι πλαγιές προς τον Αλφειό και τη Νέδα και η παραλιακή ζώνη.

Ο οικισμός της Νέας Φιγαλείας και η ευρύτερη πυρόπληκτη περιοχή του.

Αντικείμενο της έρευνας αποτελεί η διατύπωση στόχων και κατευθύνσεων για την ανασυγκρότηση των πληγέντων περιοχών, με κύρια επιδίωξη, η διαδικασία αυτή να μην αφεθεί μόνο στη συγκυρία των από μέρους αποσπασματικών πρωτοβουλιών και μέτρων, η οποία είναι πιθανό να αναγάγει τη διαφορετικότητα των τόπων σε παράγοντα όξυνσης ανισοτήτων.

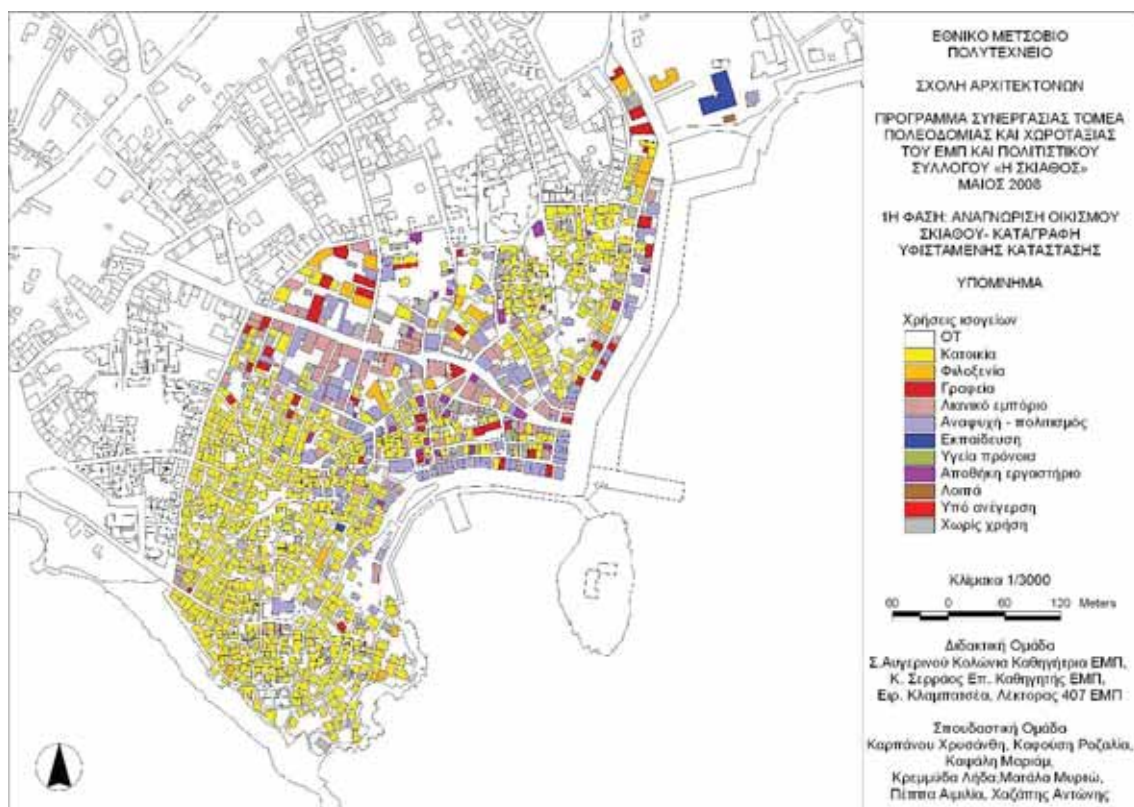

Ειδικότερη συμμετοχή σε ομάδα αποτελούμενη από τους Π. Κοσμάκη, Κ. Σερράο, Σ. Μαυρομάτη και Γ. Γιουμοπούλου με χωρική εξειδίκευση στην περιοχή του οικισμού και της ευρύτερης περιοχής της Νέας Φιγαλείας και αντικείμενο την περιβαλλοντική ανασυγκρότηση και τον ανασχεδιασμό με έμφαση στον δημόσιο χώρο. Η δραστηριότητα της ομάδας αυτής αναπτύσσεται στα πλαίσια του προπτυχιακού μαθήματος της Σχολής Αρχιτεκτόνων με τίτλο «Ειδικά θέματα 7^{ου} εξαμήνου: Υπαίθριοι Χώροι και Φύση στην Πόλη».

18.Στήριξη του Πολιτιστικού Συλλόγου «Η Σκιάθος» στα πλαίσια του ευρύτερου χωρικού πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού

Πρόγραμμα συνεργασίας του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ και του πολιτιστικού συλλόγου «Η Σκιάθος» (2007/2008). Ομάδα εργασίας: Σ. Αυγερινού-Κολώνια, Κ. Σερράος, Ε. Κλαμπατσέα και ομάδα προπτυχιακών σπουδαστών Αρχιτεκτονικής.

Η Α' φάση (2007 – 2008) με αντικείμενο την «Προκαταρκτική αναγνώριση και μελέτη των παραδοσιακών πυρήνων του οικισμού της Σκιάθου» περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία: Καταγραφή υπάρχουσας κατάστασης (χρήσεις, ύψη, κατάσταση, ηλικία κτιρίων, αξιόλογα κτίρια, κλπ.). Πιλοτική δημιουργία μιας βάσης δεδομένων και σύνδεσή της με ένα Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών (GIS) για τη συνδυαστική διαχείριση των παραπάνω απογραφικών στοιχείων. Διατύπωση προκαταρκτικών παρατηρήσεων σε σχέση με κατευθύνσεις για μελλοντικές παρεμβάσεις, σε κανονιστικό και επεμβατικό επίπεδο.

Η Β' φάση (2008) με αντικείμενο την «προσέγγιση επιλεγμένων κρίσιμων ζητημάτων που αφορούν στον σχεδιασμό για το νησί της Σκιάθου» περιλαμβάνει ενδεικτικά τα εξής στοιχεία: Προτάσεις αναφορικά με το ευρύτερο αναπτυξιακό χωροταξικό πλαίσιο. Αναβάθμιση επιλεγμένων τουριστικών περιοχών. Αναβάθμιση επιλεγμένων φυσικών τοποθεσιών, με περιβαλλοντικά προβλήματα. Θαλάσσιο μέτωπο πρωτεύουσας. Προστασία και ανάδειξη των παραδοσιακών πολεοδομικών πυρήνων πρωτεύουσας.

19. Έρευνα μέτρων εφαρμογής ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού. Εξειδίκευση της στρατηγικής της Ελλάδας για την αστική κινητικότητα με πιλοτική έρευνα σε περιοχές της Αθήνας

Ερευνητικό πρόγραμμα της Σχολής Αγρονόμων - Τοπογράφων Μηχανικών, Τομέας Γεωγραφίας & Περιφερειακού Σχεδιασμού, Μονάδα Βιώσιμης Κινητικότητας ΕΜΠ (2009). Ανάθεση: Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας. Επιστημονικός Υπεύθυνος: Θάνος Βλαστός, Καθηγητής ΕΜΠ. Βασικός ερευνητής: Δημήτρης Μηλάκης, Δρ. Συγκοινωνιολόγος / Πολεοδόμος ΕΜΠ

Στόχος της έρευνας είναι να αποτελέσει τη βάση αναφοράς για τις εφαρμογές του ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού στην Ελλάδα. Ειδικότερα, η έρευνα επιχειρεί να αποτελέσει μια γέφυρα σύνδεσης των ελληνικών ερευνών, τόσο μεταξύ τους, όσο και με τη διεθνή εμπειρία, ώστε να κατατεθεί μια ολοκληρωμένη πρόταση εφαρμογής ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού στην Ελλάδα. Οι βασικοί άξονες που συνθέτουν το περιεχόμενο της έρευνας θα είναι οι εξής:

1. Διερεύνηση των αποτελεσμάτων εφαρμογής του ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού σε πόλεις της Ευρώπης και της Αμερικής, 2. Καταγραφή, αξιολόγηση, κατηγοριοποίηση και επιλογή εκείνων των εργαλείων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στην Ελλάδα για την εφαρμογή του ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού, 3. Πιλοτικός σχεδιασμός σε επιλεγμένες περιοχές και 4. Διαμόρφωση νέου θεσμικού πλαισίου για την εκπόνηση ενιαίων πολεοδομικών και κυκλοφοριακών μελετών στην Ελλάδα

Ειδικότερη συμμετοχή στο τέταρτο και τελευταίο άξονα του προγράμματος (Εμπλουτισμός του θεσμικού πλαισίου για την εφαρμογή ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού στην Ελλάδα), που στοχεύει στη διαμόρφωση ενός νέου θεσμικού πλαισίου που θα επιτρέψει την εφαρμογή του ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού στην Ελλάδα. Το πλαίσιο αυτό θα συμπληρώσει την υφιστάμενη νομοθεσία που διέπει τον πολεοδομικό και κυκλοφοριακό σχεδιασμό.

20. Διαιρεμένες – εγκαταλελειμμένες πόλεις στον 20ο αιώνα. Η περίπτωση της Αμμοχώστου

Ερευνητικό έργο, στο πλαίσιο του προγράμματος «Ηρόκλειτος ΙΙ: Ενίσχυση του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού μέσω της υλοποίησης διδακτορικής έρευνας». Έγκριση 2010 Επιστημονικός υπεύθυνος: Κ. Σεργάος, κύρια ερευνήτρια: Έ. Μέσσιου, συμβουλευτική επιτροπή: Γ. Σαρηγιάννης, Α. Δέφνερ. Συνεργαζόμενες Ερευνητικές ομάδες: Εργαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών (Σχολή Αρχιτεκτόνων, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο), Εργαστήριο Τουριστικού Σχεδιασμού, Έρευνας και Πολιτικής (Τμήμα Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας).

21. Νέες μορφές διακυβέρνησης και δημοκρατική νομιμοποίηση πολεοδομικών αποφάσεων. Πολιτικές Αστικού σχεδιασμού στο πλαίσιο πρωτοβουλιών και διαμαρτυριών της κοινωνίας των πολιτών

Το ερευνητικό αυτό έργο εγκρίθηκε το 2014 στα πλαίσια του προγράμματος προώθησης των ανταλλαγών και της επιστημονικής συνεργασίας Ελλάδας – Γερμανίας (πρόγραμμα ΙΚΥΔΑ 2015) του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) και της Γερμανικής Υπηρεσίας Ακαδημαϊκών Ανταλλαγών (DAAD). Το πρόγραμμα εκπονείται από κοινή ερευνητική ομάδα του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ (επιστημονικός υπεύθυνος: Κων. Σεργάος, αν. καθηγητής ΕΜΠ, μέλη: Ε. Ασπρογέρακας, Δρ. ΕΜΠ, Α. Χαζάπης και Π. Βουλέλης, υπ. Δρ. ΕΜΠ, Μ. Βογιατζή ερευνήτρια ΕΜΠ/ επιστ. συνεργάτης) και του Leibniz Universität Hannover (LUH) (επιστημονικός υπεύθυνος: Frank Othengrafen, Juniorprofessor für Landesplanung und Raumforschung, insbesondere Regional Governance, Leibniz Universität Hannover, Fakultät für Architektur und Landschaft, Institut für Umweltplanung, μέλη: Dr. Pia Steffenhagen, Dipl. G. M. Sondermann, Dipl.-Ing. M. Levin-Keitel και MA S. Krätzig, επιστ. συνεργάτες του Institut für Umweltplanung, Leibniz Universität Hannover και Α. Παπαϊωάννου, επιστ. συνεργάτης Leuphana Universität Lüneburg).

Ο αυξανόμενος αριθμός πρωτοβουλιών ή/και διαμαρτυριών της κοινωνίας των πολιτών στις ευρωπαϊκές πόλεις, υποδεικνύει μια μεταβαλλόμενη συσχέτιση, μεταξύ κοινωνίας των πολιτών, πολιτικής και οικονομίας, στο πλαίσιο των διαδικασιών διαβούλευσης / διαπραγματεύσεως. Σε μεγάλο βαθμό ανεξερεύνητα μέχρι στιγμής παραμένουν ζητήματα που αφορούν την εξέγερση νέων μορφών αστικής διακυβέρνησης που θα μπορούσαν να συμβάλουν σε μια κατά το δυνατόν αποδοχή του πολεοδομικού / αστικού σχεδιασμού από ένα ευρύ φάσμα πολιτών, και άρα και στη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς του. Σε αυτό το πνεύμα, κύριοι στόχοι / ερευνητικά ερωτήματα του προτεινόμενου έργου είναι τα εξής:

- Διερεύνηση και τυπολόγηση των συνεπειών που προκύπτουν για τον πολεοδομικό / αστικό σχεδιασμό και εν γένει για το αστικό περιβάλλον, λόγω διαμαρτυριών από πλευράς κοινωνίας των πολιτών ή/ συγκρούσεων.
- Διερεύνηση του υφιστάμενου συστήματος χωρικής διακυβέρνησης, καταγραφή των κύριων χαρακτηριστικών και αξιών του και εντοπισμός των ελλείψεων / δυσλειτουργιών.
- Διερεύνηση του πλέγματος ωφελούμενων / ζημιούμενων από τη διαχείριση του χώρου με έμφαση στην έννοια του δημόσιου συμφέροντος.
- Διερεύνηση, στο παραπάνω πλαίσιο, της ιδιαίτερης σε κάθε τόπο «κουλτούρας» αστικού σχεδιασμού, που χαρακτηρίζεται μεταξύ άλλων, από το ποιοι είναι οι εμπλεκόμενοι στην πολεοδομική ανάπτυξη φορείς (αλλά και ποιοι απουσιάζουν από συνασπισμούς αποφάσεων), πώς αυτοί συνδέονται και συνομιλούν μεταξύ τους, ποιες στρατηγικές ακολουθούν και ποιες αξίες και ποιά πρότυπα σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων τίθενται ως βάση.
- Διερεύνηση παραμέτρων για την οργάνωση ενός καινοτόμου συστήματος πολεοδομικού, αστικού σχεδιασμού / χωρικής διακυβέρνησης, ως κρίσιμου εργαλείου για μια αποτελεσματικότερη εξισορρόπηση συμφερόντων και ενδιαφερόντων μεταξύ των διαφόρων ομάδων δρώντων στον αστικό χώρο και επομένως και για τον αποδοτικότερο χειρισμό ασυμφωνιών / συγκρούσεων μεταξύ ασκούμενων πολιτικών και κοινής γνώμης / κοινωνίας των πολιτών.

**22. Herausforderung Krisenfestigkeit europäischer Städte (HeKriS):
Entwicklung planerischer Strategien und kreativer Maßnahmen
durch die Hochschulkooperation von NTUA und LUH.**

In the events of crises or hazards (natural hazards such as floods or climate related heat waves and drought as well as societal extreme events as a financial crises or refugee influx), cities should be able to fulfil their societal and economic duties in the long term. In many cities the question arises how and with which measures the resilience can be increased as well as how strategies for successful sustainable urban development can be implemented.

To contribute to building resilient cities, the German Academic Exchange Service (Deutscher Akademischer Austauschdienst) and the German Federal Foreign Office (Auswärtiges Amt) grant the going research project / exchange entitled "Development of planning strategies and creative measures through the University Partnership between the National Technical University of Athens (NTUA) and the Leibniz Universität Hannover (LUH) (HeKriS)" (2017 – 2019).

The project is based on a partnership between the National Technical University of Athens (NTUA) (Faculty of Architecture, Urban Planning research Laboratory, Prof.

Dr. Konstantinos Serraios) and the Leibniz Universität Hannover (LUH) (Faculty of Architecture and Landscape, Institute of Environmental Planning Prof. Dr. Frank Othengrafen).

The main objective of HeKriS is to train Greek and German students as well as young researchers to develop integrative strategies and creative approaches for resilient cities, including new and robust governance arrangements between public, private and civil stakeholders (governance structures).

For more information see a) <http://resilient-cities.eu/en/>

b) <http://www.arch.ntua.gr/node-resources/854#3634>.

23. Ερευνητική συνδρομή στο Δήμο Κοζάνης για τη χάραξη δράσεων στροφής από τον κορεσμό προς τη Βιώσιμη Κινητικότητα - Πλαίσιο στρατηγικής για την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση της τοπικής κοινωνίας απέναντι σε προβλήματα περιβάλλοντος και μετακινήσεων

Σκοπός του ερευνητικού έργου που εκπονήθηκε στο διάστημα 2017 – 2018 από κοινού από τη Μονάδα Βιώσιμης Κινητικότητας της Σχολής Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών του ΕΜΠ (επ. υπεύθυνος καθ. Αθ. Βλαστός) και το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ (καθ. Κωνσταντίνος Σερράος), είναι, η προώθηση συνδυασμένων δράσεων τόσο πλευράς των παραπάνω ερευνητικών Εργαστηρίων του ΕΜΠ, όσο και από τον Δήμο Κοζάνης.

Ειδικότερα, η έρευνα υπηρετεί το στόχο του Δήμου Κοζάνης α) αναζήτησης και εφαρμογής καινοτόμων πολιτικών και μεθόδων ενθάρρυνσης του κοινού να συμμετέχει στο σχεδιασμό, β) εκπαίδευσης των υπηρεσιών του Δήμου για την καθημερινή αντιμετώπιση ζητημάτων κινητικότητας και γ) απόκτησης ενός στρατηγικού σχεδίου το οποίο θα κατευθύνει τα μελλοντικά βήματά του κατά συγκροτημένο τρόπο. Ως προς το ΕΜΠ ο στόχος του είναι ερευνητικός και εκπαιδευτικός. Η συνεργασία με τον Δήμο Κοζάνης επιτρέπει στο ΕΜΠ να δοκιμάσει στο πεδίο της ελληνικής πραγματικότητας θεωρητικές αναζητήσεις και ερευνητικά συμπεράσματα από την Ελλάδα και το εξωτερικό, να ελέγξει την αποτελεσματικότητά τους, να προχωρήσει την έρευνα και να συμπληρώσει το εκπαιδευτικό του υλικό

στο πλαίσιο της προετοιμασίας των νέων επιστημόνων για να αντιμετωπίσουν τις υστερήσεις και τα προβλήματα του τόπου τους.

Βασική επιλογή της έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση διεθνών παραδειγμάτων και απαντήσεων που θα επιτρέψουν και θα υποστηρίξουν το σχεδιασμό όλων εκείνων των δράσεων που αναδεικνύουν τις ήπιες μορφές κινητικότητας ως βάση ανάπτυξης της πόλης, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη συγκρότηση μιας νέας ταυτότητας ποιοτικά αναβαθμισμένης, τουριστικά ελκυστικής, που εξασφαλίζει υψηλού επιπέδου χαρακτηριστικά περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής.

Ειδικότερα ως προς τις παρεμβάσεις που προτάθηκαν εκτιμάται το πλαίσιο της οικονομικής κρίσης που είναι ιδιαίτερα δυσμενές και αυτό υποχρεώνει το σχεδιασμό να είναι ρεαλιστικός. Ο Δήμος Κοζάνης, μέσω της συνεργασίας του με το ΕΜΠ διερευνά και να υλοποιεί σειρά πολιτικών που ενσωματώνουν καινοτόμες μεθοδολογίες του 5D Σχεδιασμού, του crowdsourcing και της κινητικότητας, στο πλαίσιο και ευρύτερων σχετικών εξελίξεων στη χώρα και στην Ευρώπη.

24. Υποβληθείσες προτάσεις για εκπόνηση λοιπών ερευνητικών προγραμμάτων (επιλογή).

Στα πλαίσια της συνεργασίας μου με το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ, έχω συμβάλει αποφασιστικά και στην σύνταξη μιας σειράς προτάσεων για εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων, προς διάφορους φορείς. Ορισμένες από αυτές βρίσκονται σε διαδικασία αξιολόγησης από τους παραπάνω φορείς. Μεταξύ αυτών των προτάσεων θα μπορούσαν, ως πιο πρόσφατες (από το 1999 και μετά), να αναφερθούν και οι παρακάτω:

- Έρευνα σχετικά με τις «μεταλλαγές χρήσεων γης και κτιρίων στην περιοχή του ιστορικού κέντρου της Αθήνας». Υποβλήθηκε στην Εταιρεία Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων.
- «Διερεύνηση μεθόδων και προδιαγραφών για τη σύνταξη Ενιαίων Πολεοδομικών Κυκλοφοριακών Μελετών σε τμήματα του Επαρχιακού Οδικού Δικτύου. Η περίπτωση των παραλιακών τουριστικών περιοχών του Δήμου της Νότιας Ρόδου». Υποβλήθηκε στο Δήμο Νότιας Ρόδου κατόπιν σχετικού αιτήματός του.
- «Αντισεισμικός πολεοδομικός ανασχεδιασμός αστικών περιοχών» Υποβλήθηκε στον Οργανισμό Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας, στα πλαίσια σχετικής πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος.
- «Αξιολόγηση πολεοδομικοκοινωνικών παραμέτρων στα πλαίσια στρατηγικού σχεδιασμού για μια βιώσιμη ανάπτυξη. Η περίπτωση του Δήμου Άνω Λιοσίων». Υποβλήθηκε στο Δήμο Άνω Λιοσίων μετά από σχετικό αίτημά του.

- «Διερεύνηση δυνατοτήτων υλοποίησης ανάπλασης οικοδομικών τετραγώνων πυκνοδομημένων περιοχών κατοικίας. Η περίπτωση της Κυψέλης». Υποβλήθηκε στο ΥΠΕΧΩΔΕ.
- «Πολεοδομικός σχεδιασμός για την περιοχή «Λιπασμάτων» Δήμου Δραπετσώνας». (επιστ. υπεύθυνος: Γ. Σαρηγιάννης). Υποβλήθηκε στο Δήμο Δραπετσώνας.
- «Αναγνώριση και χάραξη κατευθύνσεων για την πολεοδομική – περιβαλλοντική και κυκλοφοριακή ανάπλαση της παραλιακής ζώνης Π. Φαλήρου, Αλίμου, Ελληνικού και Γλυφάδας, με σκοπό την προώθηση, χρηματοδοτούμενης από το Γ' ΚΠΣ σχετικής ολοκληρωμένης μελέτης». Υποβλήθηκε στο Δ. Παλαιού Φαλήρου, συντονιστή της παρούσας δράσης.
- «Polis” at risk: Risk Governance for Urban Regions and the Creation of Synergies with Territorial Governance». Coordination Action Proposal. Call Identifier: FP6-2005: Science and society-14. Call 4.3.1.1: Integrative Approaches to Risk Governance (επιστημονικός υπεύθυνος ομάδας ΕΜΠ: Λ. Βασενχόβεν).
- «Διαχείριση προσβάσεων και χρήσεων γης στο κύριο οδικό δίκτυο του Δήμου αθηναίων» (επιστ. Υπεύθυνος: Β. Ψαριανός). Υποβλήθηκε στο Δήμο Αθηναίων 2004.
- «Ολοκληρωμένη ανάπτυξη και περιβαλλοντική αναβάθμιση της νότιας περιοχής των ορίων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αθηνών - Πειραιώς (ανατολικό & δυτικό μέτωπο)». Πρόταση κοινής ομάδας του Ε.Μ. Πολυτεχνείου (συντονιστής Μ. Αγγελίδης, συμμετέχων Κ. Σεργιάς) και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (συντονιστής Π. Σκάγιανης) 2007, ως μελών ευρύτερου εταιρικού σχήματος υπό τον συντονισμό της νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αθηνών – Πειραιώς, που υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στη Γενική Γραμματεία Επενδύσεων & Ανάπτυξης του Υπουργείου Οικονομίας & Οικονομικών, στα πλαίσια του προγράμματος «Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης (Π.Κ.Σ.Α) μέσω Συνολικών Επιχορηγήσεων» (Global Grants).
- «Διερεύνηση παραμέτρων χωροταξικού σχεδιασμού επιπέδου ΓΠΧΣΑΑ στο χώρο του Αιγαίου». Πρόταση ερευνητικού έργου 2008. Υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στην ΕΝΑΕ. Κ. Σεργιάς, Ειρ. Κλαμπατσέα.
- «Ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα καταγραφής και χαρτογράφησης των ελληνικών μνημείων του τεχνικού πολιτισμού». Πρόταση κοινής ομάδας του Πανεπιστημίου Αιγαίου / Τμήματος Γεωγραφίας (συντονιστής Μ. Βαϊτής), Υπουργείου Πολιτισμού, Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου /Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών (Ελένη Μαϊστρου, Κωνσταντίνος Σεργιάς, Νίκος Μπελαβίλας), Πανεπιστημίου Θεσσαλίας / Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, 2008. Υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στη Γενική Γραμματεία Επενδύσεων & Ανάπτυξης του Υπουργείου Οικονομίας & Οικονομικών / Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος, Χρηματοδοτικός μηχανισμός 2004 / 2009 (ΕΕΑ Grants), στο πλαίσιο της «Α-

νοικιής πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος για υποβολή προτάσεων ανεξάρτητων έργων και ανεξάρτητων έργων στοχευόμενων στην ακαδημαϊκή έρευνα».

- «Urban sprawl in Cyprus. Causes and Impacts» (Αστική διάχυση στην Κύπρο. Αιτίες και επιπτώσεις). Πρόταση ερευνητικού έργου, στο πλαίσιο του προγράμματος «Framework programme for research, technological development and innovation 2009-2010 of the research promotion foundation, ΑΕΙΦΟΡΙΑ/ΑΣΤΙ/0609(BE)», Desmi 2009-2010 is co-funded by the republic of Cyprus and the European Regional Development Fund. Συμμετέχοντες φορείς: Frederick Research Centre, ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας, Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών. Συντονιστής προγράμματος: Β. Ιωάννου. Ομάδα ΕΜΠ: Κωνσταντίνος Σερράος, Ευάγγελος Ασπυρογέρακας, Βασιλική Φυτά, Αναστασία Τουφεγγουπούλου.
- «Πόλεις και αστική ανάπτυξη στην Ελλάδα. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις» (Cities and urban development in Greece. Interdisciplinary approaches / CITURBDEV). Πρόταση ερευνητικού έργου, στο πλαίσιο του προγράμματος «ΘΑΛΗΣ: Ενίσχυση της Διεπιστημονικής ή και Διδρυματικής έρευνας και καινοτομίας με δυνατότητα προσέλκυσης ερευνητών υψηλού επιπέδου από το εξωτερικό μέσω της διενέργειας βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας αριστείας» (2009/2010). Συμμετέχοντες φορείς: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης (συντονίζον ίδρυμα), Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. Συντονιστής ερευνητικής πρότασης: Αλέξιος-Μιχαήλ Δέφνερ. Συντονιστής ερευνητικής ομάδας Γ με θέμα «Χωρικές μεταλλαγές, αστικές πολιτικές και περιβάλλον» του ΕΜΠ: Κωνσταντίνος Σερράος.
- «Διερεύνηση εναλλακτικών δυνατοτήτων και στρατηγικών περιβαλλοντικής βιώσιμης ανάπτυξης στη βάση τοπικών ιδιαιτεροτήτων. Η περίπτωση των Σφακιών». Πρόταση ερευνητικού έργου 2009. Υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στην Ένωση των Απανταχού Σφακιανών. Νίκος Μπελαβίλας (επιστημονικός υπεύθυνος), Κωνσταντίνος Σερράος, Ειρήνη Κλαμπατσέα, Γιώργος Βλάχος.
- «Διερεύνηση βασικών αρχών βιοκλιματικού αστικού σχεδιασμού μέσω της ανάλυσης παραδοσιακών συστημάτων εκμετάλλευσης φυσικών / κλιματικών φαινομένων». Πρόταση ερευνητικού έργου, στο πλαίσιο του «Προγράμματος Ενίσχυσης Βασικής Έρευνας ΠΕΒΕ - ΕΜΠ» 2010, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Συγκλητική Επιτροπή Βασικής Έρευνας (ΣΕΒΕ). Επιστημονικός υπεύθυνος έργου: Κωνσταντίνος Σερράος.

Σύμβουλος ερευνητικής ομάδας: Ηλίας Ζαχαρόπουλος. Νέος ερευνητής: Meghdad Noormohammadan.

- «Διερεύνηση εναλλακτικών δυνατοτήτων και στρατηγικών περιβαλλοντικού ανασχεδιασμού μη χρησιμοποιούμενων εκτάσεων αστικών περιοχών. Η περίπτωση της περιοχής «Ασύρματου» στο Δήμο Αγίου Δημητρίου Αττικής». Πρόταση ερευνητικού έργου 2011. Υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στο Δήμο Αγίου Δημητρίου. Βαλεντίνη Καρβουντζή, Ματθαίος Παπαβασιλείου, Κωνσταντίνος Σερράος.
- «Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη βιώσιμη ανάπτυξη των παρακτινών μεσαίων ελληνικών πόλεων και η συμβολή των νέων εργαλείων χρηματοδότησης έργων στην αντιμετώπιση αυτών των επιπτώσεων». Πρόταση ερευνητικού έργου 2011. Υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στο Κοινωνικό Ίδρυμα Ι. Λάτση, στο πλαίσιο του Προγράμματος Χρηματοδότησης Μελετών Ετήσιας Διάρκειας 2012. Αλέξιος Μιχαήλ Δέφνερ (συντονιστής Ομάδας), Ευαγγελία Ψαθά, Τριαντάφυλλος Μιχαηλίδης, Θεόδωρος Μεταξάς, Κωνσταντίνος Σερράος.
- «Re-negotiating Governance Structures in a City in Crisis: The Role of Civil and Private Actors for an Integrated, Inclusive and Sustainable Development in Athens Metropolitan Area (RE-GOVERN)». Proposal for a collaborative research project within the German-Greek Call for Bilateral R&D Cooperation (2013) (Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ). Δράση Εθνική εμβέλειας: Διμερείς, Πολυμερείς και Περιφερειακές E&T Συνεργασίες» / Διμερής E&T Συνεργασία Ελλάδας-Γερμανίας 2013-2015). Greek Participating Organisation: National Technical University of Athens (NTUA), Department of Urban and Regional Planning, Associate Prof. Konstantinos Serraos (scientific Responsibility and Coordination of Greek partners). University of Thessaly (UTH), Department of Planning and Regional Development, Associate Prof. Alex Deffner. German Participating Organisations: HafenCity Universität Hamburg (HCU), Institute for Urban Planning and Regional Development., Prof. Dr. Jörg Knieling (scientific Responsibility and Overall Project Coordination). Leibniz Universität Hannover (LUH), Institute for Environmental Planning, Prof. Dr. Frank Othengrafen.

